TÜRKİYE İÇİN

DEVRİM

"İDAREİ MASLAHATÇILAR ESASLI DEVRİM YAPAMAZ.. GAZİ MUSTAFA KEMAL

Haftalik Gazete
Sayı : 8 - 9 Aralık 1969 - 150 Kr.
Sahibi: Cemal Reşit Eyüboğlu — Genel Yayın Müdürü: Doğan Avcıoğlu — Yazı İşleri Müdürü : Hasan Kaya Cemal
İdare Yeri: Adakale Sok. 28/4 Yenişehir — Ankara Telefon : 12 72 00
Abone : Yıllık 70 TL. Altı aylık 35 TL. Üç aylık 17,5 TL. dir. (Yurt dışı ve uçak için ayrıca posta ücreti alınır.) İlân: Santimi 40 TL.
Ankara'da Murat Matbaasında dizilip tertip edilmiş, Hürriyet Matbaasında basılmıştır.

Halk Partisindeki kavganın iç yüzü

Petrollerimize Sahip Çıkma Kampanyasını Başlatıyoruz

« Ecevit Takımı» ikiyüzlü bir politika izlemekle suçlanıyor

Eğer İsmet Paşa, bütün ağırlığını koyarak «sun'i birlik» havasını sürdürmezse, DEVRİM baskıya girerken başlayan CHP Meclis'i toplantısı, Ecevit'e istifayı dahi düşündürecek gelişmelere sahne olacağa benzemektedir.

Daha şimdiden, Merkez Yönetim Kurulu, bir çözülme manzarası göstermektedir. Genel Sekreter Yardımcısı Erten, Mehmet Yüceler, Ali İhsan Göğüş, Hüdaî Oral, 15 kişilik merkez ekibinden kopmuş gibidir. Düne kadar Ecevit'in çok yakını olan eski öğretmen Hayrettin Uysal'ın dahi, sert kavgalardan sonra, istifası güçlükle önlenmiştir. Ulusal Petrol dâvâsının savunucusu İhsan Topaloğlu, ekipten çok önce ayrılmıştır. Sol çizgideki Selâhattin Hakkı Esatoğlu, huzursuzluk içindedir.

Parti Meclisinde Ecevit hareketinin hazırlayıcısı ve yürütücüsü olan ekip dağılmıştır. Ecevit'in «Devrim Yobaz-

(Sonu S. 7'de)

(Yazısı 8. Sayfada)

Parlamento , Tarihî Bir Sorumluluk Karşısında!

Orman yağmasını hızlandıracak bir Anayasa değişikliği , Ecevit'in bütün ağırlığını koymasıyla gerçekleşiyor

Bayar affı için gerekli Anayasa değişikliği nasıl CHP yöneticilerinin öncülüğüyle sağlanmışsa, orman suçlularının affı için gerekli Anayasa değişikliği de CHP yöneticilerinin ısrarıyla gerçekleşecek gibi benzemektedir. Genel Sekreter Ecevit, bu konuda kesin kararlı gözükmekte, affa karşı çıkanları, «insanları değil, kütükleri düşünmekle» suçlamaktadır.

Buna rağmen CHP içinde affa karşı bir direnme görülmektedir. Af sözleri üzerine orman yangınlarının artması, bu direnmeyi kuvvetlendirmiştir. Ormancıların belirttiğine göre, 1968 Kasım ayında yalnız iki orman yangını çıkmış iken, 1969 Kasımında 110 orman yangını tesbit edilmiştir. Bu yangınlardan 70'ten fazlası 23—27 Kasım tarihleri arasında, yâni af çabalarının yoğunlaştığı günlerde meydana gelmiştir. Ormancılar Cemiyeti, «Orman yangınlarının tamamiyle orman suçlarının affıyla ilgili tesebbüslerin bir sonucudur» demektedir.

CHP içinde bu görüşlerin sözcülüğünü Orman uzmanı Ali Rıza Uzuner yapmaktadır. Uzuner'e göre Anayasa hükmü orman suçlarının önemli ölçüde azaltmıştır. Anayasa hükmünün kaldırılması suçları artıracaktır. Meclis'te yaptığı konuşmada

(Sonu S. 7'de)

ANAYASAMIZIN ORMAN DÜZENİ DEĞİŞMELİ Mİ?

Prof. Doğanay — Ecevit Tartışması

İstanbul Hukuk Fakültesinin sol fikirli, aşaçlardan önce insanı düşünen hocalarından Prof. Ümit Doğanay ile C.H.P. Genel Sekreteri arasında, ormanı sorunu yüzünden bir tartışma çıktı. Prof. Doğanay, AP ve CHP'nin Anayasanın 131. madesini değiştirecekleşerini ilân etmekle Anayasayı ihlâl ettiklerini ileri sürmekte. **«Anayasanın kendilerine yüklediği sosyal ve ekonomik ödevleri yapmayarak, millete karşı işledikleri suçları affettirmek»** istediklerini iddia etmektedir. İki büyük parti, Anayasa değişikliği ile, **«gelecekte de bu ödevlerinden kaçınma hazırlıkları»** yapmakta dırlar. CHP Genel Sekreteri Ecevit ise, Prof. Doğanay'ı

(Sonu S. 7'de)

BAKIŞ

ECEVİT'İN ATATÜRKÇÜLÜĞÜ

doğan avcioğlu

Yakın bir zamana kadar, Anayasa'da değişiklik yapılması düşünülemez birşeydi. Şimdi CHP yöneticilerinin öncülüğüyle, Anayasayla oynama yolu açılmıştır. Bayar affından sonra, 1961 Anayasa'sının öngördüğü orman düzeni, CHP yöneticilerinin çabalarıyla değiştirilecektir. Senato seçimlerini geri bırakmak üzere, siyasi partiler, yeni bir Anayasa değişikliğinin hazırlığına girişmişlerdir. Türk

(Sonu S. 7'de)

FINDIK REZALETİ

Gima'nın ihracattan sağladığı 3,5 milyon dolarlık döviz ne oldu?

ilhami soysal

Daha baştından bozuk işlerin sonradan «kitabına uydurulması», ne kadar çaba harcanırsa harcansın, her zaman başarılı sonuç vermiyor. Kamuoyunun dikkatini bir mesele etrafında toplandıktan sonra, bütün karanlık ve göl geli noktalar, zamanla ve teker teker aydınlığa çıkmaya başlıyor. Devrim'in 6. sayısında ortaya atılan «fındık rezaletinde de böyle oldu. Araç sağına dönen işin her gün yeni bir cilesi çözülüyor. CHP İzmir Milletvekili Talât Orhon, bir soru önergesiyle konuyu parlamentoya getirdi. Ticaret Bakanlığı Teftiş Heyeti, konuyu inceleme ve başladı. Gima Genel Müdürü İbrahim Kirazoğlu'nun görevinden uzaklaştırılacağı söylendi. «Bilgiççi» denen

(Sonu S. 7'de)

POLİTİKA KULİSİ

İNÖNÜ'NÜN GÖZÜYLE DEMİREL

İnönü, Ümit Yaşar'a verdiği beyanatta, politikacılığı bırakarak, Demirel hakkındaki teşhisini tam bir içtenlikle açıkladı: **«En beğendiğim yönü, ne söylesem mutabıkım der, tam tersini yapar.»** Gerçekten İnönü, «işleri fazla germe yip, zoru görünce gerileyen ve büyük dalaşmalardan kaçınan» Demirel'in bu huyunu zayıflık saymayıp övgüyle karşıladığı halde, kendisine verdiği sözleri tutmayışına içerlemektedir. Özellikle irticâ ve öğretmen kıyımı konularındaki Demirel'in vaadlerine uymayan davranışları İnönü'yü kızdırmıştır. Nitekim Türkiye hakkında Amerikan politikasını çizecek bir rapor hazırlamak üzere Ankara'ya gelen Mc Ghee'nin AP — CHP koalisyonuna gidilmesini telkin etmesi üzerine, İsmet Paşa konuyu yuvarlak lâflarla geçiştirmiştir. Daha sonra yakınlarına bu koalisyon hikâyesini anlatırken, «Demirel'e güvenemediğini» söylemiştir. O tarihlerde İsmet Paşa, «ortalığı karıştıracak» diye Bayar affına da karşıydı. Fakat bir süre sonra İnönü, Bayar affını benimsemiştir. Metin Toker, Bayar affını «irticaa taviz veren Demirel» ekibine karşı, Bayar ekibinin irticaa hassas olduğunu ima ederek savunmuştur. İnönü, Bayar affını «varları sarma» iddialarının dışında, güvenmediği Demirel'i tek başına iktidarı kuramıyacak hâle getirmek için savunmuştur. Metin Toker, «AP tek başına iktidarı sağlayacak güçten yoksun kalacak, bir azınlık hükümeti kuracak, CHP azınlık

(Sonu S. 3'de)

HARBİYEDEKİ TÜFEĞİM

Harbiyedeki tüfeğim
İşte ellerimle sıcak.
Yıl 1933,
Kuleliden gelmiş biri
İlk güneş çizgisinde ak.

Giderdi kocaman Alay,
Mustafa Kemal öncümüz.
Haritalardan dışarı
Bağımsızlık, özgürlükle
Bir yeryüzü, bize dümdüz.

Subay çıktıktan sonra da
15 yıl yürüdüm seni,
Şimdi hangi ellerdeysen
Nideceksen
Yaşa beni.

Fazıl Hüsnü Dağlarca

DEMİREL'İN GÜÇ GÜNLERİ BAŞLADI

Para Fonu Temsilcisi Sturck'un gidip, Konsorsiyum Genel Sekreteri Hackett'in gelmesiyle çoktandır beklenen «ekonomik istikrar» tedbirleri, halk diliyle «kemer sıkma politikası», — yürürlüğe konulmaya başlandı. İlk adım, içki fiyatlarına zam oldu. Bunu bir sürü vergi tedbiri izleyecektir. Prof. Sadun Aren'in belirttiği üzere **«1970 Bütçesi, nisbi olarak son yılların en küçük bütçesidir»** 1969 bütçesinde, bir önceki yıla nazaran artış oranı yüzde 18'dir. 1970 bütçesinde ise yüzde 8'dir.

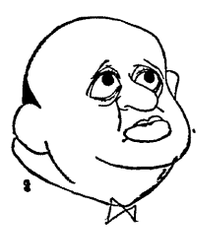

Bunun önemli bir kısmı da borç ödemeleri ve maaş zammı gibi gerçek bir hizmet artışıyla ilgisiz kalemlere aittir. 1970 yatırımları ise, Demirel'in radyo konuşmasın da açıkladığı üzere, plân'da öngörülenden 300 milyon lira azdır. Gerçekte yatırımların çok daha büyük oranda kısılması beklenebilir.

Anadolu Ajansının bildirdiğine göre, tütün, şeker pancarı ve çay ürünleri destekleme fiyat politikası, ekonomik gerçeklere göre düzenlenecek

(Sonu S. 3'de)

Amerikalıların dünya milletleri adına bıraktıkları «Sulh Plakası» ayda duruyor.
(Gazeteler'den)

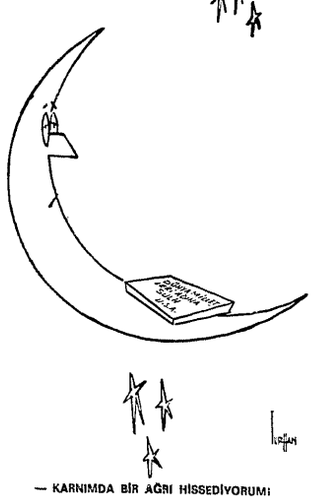

— KARNIMDA BİR AĞRI HİSSEDİYORUM!

Türkiye'nin Düzenî ve İş Adamları...

ilhan selçuk

«Devrim» de Şelefyan ile Moreno'ların harikulâde hayat hikâyeleri yayınlandı. Ders almasını bilenler, gerek Şelefyan'ın gerek Moreno'nun biyografilerinden nasiplerini elbette almışlardır. Bu yolda —çok değil— otuz kırk hayat hikâyesi yayınlandığı zaman, iktisadî hayatımızın topoğrafyası cerbezeli iş adamlarımızın kişilikleriyle renklenecektir.

Türkiye bugün yeryüzünde sayısı azalan komprador cennetlerinden biridir. Bir koyup beş almak ve on yıl içinde mültimilyoner olmak gibi imkânlar çoğu ülkede giderek hayalî olmaktadır. Sosyalist ülkelerde bu yollar zaten tıkalıdır. Gerçek kapitalizmin yürürlükte bulunduğu ülkelerde de işler bu ölçüde başıboş değildir. Bir yandan ağır vergiler, bir yandan sermayenin kontrolu, sermayeciliği çağımızın koşullarına göre az - çok kısıtlamaktadır.

Ne var ki anayatanında kısıtlanan sermayecilik ihraç edildiği mazlum ülkelere dohdizgin girmekte, yerli işbirlikçilerle ortaklıkta başdöndürücü kârlara yönelmektedir. Dış ticaret dalavereleri, kredi yolsuzlukları, tatlı kârlar, garantili kazanç, ve bir koyup beş kazanmak felsefesi, yoksul topluma rahatça süregelmektedir.

Amerikan sermayeciliğinin kendi anayatanında daha dengeli ve dış ülkelerde daha insafsız olduğu bilinen gerçektir.

Kapitalist ülkelerden yoksul ülkelere doğru akan sermaye, koyu komünizm düşmanlığı edebiyatının paravanası ardında sömürüyü rahatça yürütmektedir. Sermayeciliği eleştirmek; bazı yoksul ülkelerde, milliyetçilige karşı duymak ve komünistlerin ekmeğine yağ sürmekle özdeş tutulmaktadır. Bu karanlık ortamda vuran vurana, sömüren sömüre ne bir hay-ü huy devam etmekte; bu hay-ü huy, on - onbeş yılda bir dizi mültimilyoner yaratmaktadır.

Türkiye'de yirmi yıldan beri milyonercilik politikası resmen yürürlüktedir. «Her mahallede milyoner» sloganı boşuna atılmamıştır ortaya... Devletçilik, milyoner yaratma yolunda işlemektedir. Toplum yaşamı, bu felsefe üstüne oturtulduğu için çarçabuk meyvalarını vermiştir. Bu meyvalardan en renkli ikisidir «Devrim» sayfalarında okurlara sunulan...

Ama bu kadarla bitor mi?

Yoksul halkın sefaleti üstünde dış ve iç sömürüye dayanarak milyoner yaratma siyasetinin nice parlak örneği «Devrim» de sergilenecektir.

Ne var ki «Devrim» cilerin dikkatle üstünde duracakları çok önemli bir noktayı bir daha hatırlatmakta yarar buluyoruz: Bizim iktisadî hayatımız büyük şöhret yapmış, ve toplum yönetimin karar sahibi olmuş işadamlarımızın yabancı sermayeden bağımsız bir kişilikleri ve güçleri yoktur. İş adamları arasında birinci yeri ve ünü kazanmış Vehbi Koç'un yüz adet yabancı firmayla ilişkisi olduğu biliniyor. Her zaman örnek belleğimiz Amerika ile Türkiye'yi ayıran budur. Amerikalı iş adamı kendi başına buyruk iş adamıdır. Bizim iş adamı da Amerikan buyruğu altındaki iş adamıdır.

Ve bunun içindir ki bizim iş adamı, millî çıkarlara uygun tedbirler alamaz, işini Türkiye'nin lehine kararlara bağlamakta serbest değildir.

Ve bu acı gerçektir Türkiye'nin iktisadî karakterini çizen, siyasî bağımsızlığına gölge düşüren...

«Devrim» in görevi Türkiye'de bugün egemenliği sürdüren komprador burjuvasını teker teker «Devrimciler» e tanıtmaktır. Burjuva ile komprador burjuvasını ayıran temel çizgi, Türkiye'yi yöneten kişiler teker teker tanındığı zaman ortaya bütün belirginliğiyle çıkacaktır. Soyut bilgilerden çok somut örneklerin gözlerimizi açtığı tecrübeyle denenmiş bir usuldür. Amerikan kapitalizminin Amerikan çıkarları lehinde, Türkiye kapitalizminin Türkiye millî çıkarları aleyhine işlediğini elle tutulur biçimde göreceğiz.

Şelefyan..
Moreno..
Koç..
Ve başkaları.

Bunlar bir çarkı çevirmektedirler. Süleyman Demirel ve arkadaşları bu çarkın politikacısıdırlar. Onları artık bütün Türkiye tanıyor. Ama iş adamlarını, gerçek çehreleriyle, değil Türkiye, devrimci güçler bile tanımıyor.

Daha önce de yazdık, tekrar ediyoruz: Tanımak gerek onları.. onları tanımadan Türkiye'nin düzenini tanımak mümkün değildir.

Atatürk Lisesi'nde Atatürk'çü öğretmen istiyoruz!..

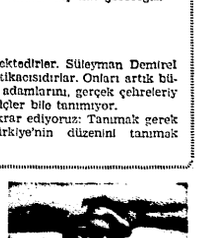

Uluç Gürkan

Ankara Atatürk Lisesinin buraya bir yıl kadar önce tayin edilen bir müdürü var; Veli Soysaldı adında. Öğretmenlik hayatı boyunca öğrencilere karşı haksız davranışları 50'den fazla dâvaya konu olmuş. Daha önce müdürü bulunduğu Gazi Lisesinde anti - Kemalist faaliyetleriyle dikkat çekmiş. Nitekim Atatürk Lisesinde göreve başladığında öğrenim programının önemli bir kısmı saydığı terör düzenini gerçekleştirmekte de gecikmemiş. Ve bir yıl içinde Atatürk Lisesinde akıl almaz işler olmuş. Veli bey ilk önce okuldaki sosyal çalışmaların önemli bir kısmını durdurmuş. Okul idaresi nin denetiminde, yıllardan beri geleneksel olarak ayda bir yayınlanan «Atatürk'ün Sesi» adlı gazetenin yayınından da vazgeçmiş. Atatürk isesinde «Atatürk'ün Sesi» susturulurken Veli bey in himayesinde «Ötüke.» adlı bir gazete okul duvarlarında boy göstermeye başlamış. Bu arada okul, kalası kalpaklı, yakası bozkurt rozetli bir takım adamların uğrak yeri olmuş. Bunlar ta kültelerde çıkarttıkları her olayda Atatürkçü gençler ta rafından olayın niteliğine göre uyarıla uyarıla üniversitelerde barınamaz duruma düşen şu «Komando» deni len gençlermiş. Bu gençler zaman zaman MHP'nin organı «Devlet» dergisinin okunmasını sağlamak amacıy la liseli öğrencilere baskı da yaparlarmış. Bando — mızıka takımını, izcileri da gıup, Atatürk Lisesinin Atatürk'ün kurduğu Cumhuriyetin 29 Ekimdeki kutlamasında yer almasına engel olan Veli beyin, öğrencilerin MHP tarafından düzenlenen 9 Işık Yürüyüşüne katılmesi ni istiyen afişleri okul duvarlarına astırmak gibi bir gayrip zevki varmış. Okulda Bozkurt rozetlerinin takılmasına parasız yatılı öğrenciler, herkese baskı yapılırmış. Veli bey rozeti takanlara özel izinlerden, sınıf geçmeye kadar uzanan bir dizi kolaylık sağlarken, bir başka 10 zetin takılmasına izin verilmediğinden rozetsiz kalanlara da fırsatını bulunca

(Sonu S. 3'de)

PARLAMENTOCULUK TARTIŞMALARI

ÜÇ ÇEŞİT DEMOKRASİ

(Demokrasinin eski ve yeni biçimleri)

Bu yazı, Toronto Üniversitesi Profesörlerinden C. B. Macpherson'un Kanada Radyosunda verdiği demokrasi derslerinden alınmıştır. Konuşmaları «Üç Çeşit Demokrasi» adlı kitapta toplanmıştır.

TEK PARTİLİ DEMOKRASİLER

Demokrasi kavramı, bir kargaşalık içinde bulunuyor. Bu da, demokrasinin özünün ne olması gerektiği konusundaki karışıklıktan ileri gelmektedir.

Halk egemenliği ya da halk kitlesinin iradesine göre hükümet anlamına gelen demokrasi sözcüğü, bundan yüz yıl öncesine kadar, hemen bütün aydınların nefret ettiği kötü birşeydi. Daha sonraki elli yıl içinde demokrasinin iyi birşey olduğuna inanılmaya başlandı. Bizim liberal demokrasimize karşı, proleter demokrasi adına devrimler yapıldı, «Halk demokrasileri» ve Üçüncü Dünya tipi demokrasiler meydana çıktı. Kısaca, demokrasi, çeşitli anlamı olan bir sözcük haline geldi.

Demokrasi gerçeğinin değiştiği kesindir. Ancak eski alışkanlıklardan kurtulmak daha zor. Geleceğin, ister istemez bizim yolumuzu (Batı uygarlığının yolunu) izleyeceği inancından vazgeçmek kolay değil. Yirmi otuz yıl önce, azgelişmiş ülkeler Batılı liberal demokrat devletlerin hegemonyası altında idiler. Bu lara özgürlükleri verilmeden önce, liberal demokrasi yolunu izleyecek hale getirilece ği sanılıyordu. Gerçi daha 1917'de Sovyetler Birliği'nin kurulmasıyla dünyanın önemli bir kesimi liberal demokrasiyi reddetmişti. Fakat İkinci Dünya Savaşına kadar bu, önemsenmedi, hatta liberal demokrasiye bir dönüşün olacağına inanıldı.

Son yirmi yılda bütün bunlar değişti. Artık Sovyetler Birliği yaşama kuvvetinden yoksun sayılmıyor, aksine teknolojik başarıları kabul ediliyor. Doğu Avrupa'nın önemli bir kesimi de Sovyetlerin etkisi altında bulunuyor. Bunların da liberal demokrasiye dönmeleri artık beklenemez. Çünkü Batı nüfuzundan tamamen kurtulmuşlardır. Bundan başka Üçüncü Dünya'da birçok ülke, tek partili devletler haline gelmiştir. Bunlar, bazı istisnalar dışında, Sovyet Blokuna girmemişlerdir. Fakat bizim değerlerimizi ve bireyci liberal demokratik kurumlarımızı ya kesinlikle reddetmektedirler. Bütün bu ülkeler, rejimlerini demokrasi saymaktadırlar.

Bugün liberal demokrat devletler, artık dünyayı yönetemiyecekleri gibi, dünya da serbestçe onları izlemiyecektir. Buna alışmak zor, ama alışıyoruz. Öte yandan geliştirdiğimiz hürriyetçi ve çoğunluğun egemenliğine yaklaşmış olan sistemimizi de çok beğeniyoruz.

UÇ GERÇEK

Ne var ki, artık bâzı gerçekleri görmek zorundayız. Bu gerçeklerden ilki şudur: Bizim Batılı liberal demokrasi görüşümüze uymayan sistemlerin tarih yönünden demokrasi sayılması gerekir. Sovyetler Birliğinde ve bundan farklı olarak geri kalmış ülkelerin çoğunda uygulanan ve liberal olmayan sistemlerin de demokrasi sayılmalarının tarih yönünden hakkı olduğu hususudur.

İkinci gerçek şudur: Liberal demokrasi de, bütün sistemler gibi, iki anlamda bir iktidar sistemidir. 1) İnsanları yönetmek, yani kendi hallerine bırakıldıkları takdirde yapmıyacakları bir takım şeyleri onlara yaptırmak ve yapacakları bazı şeyleri yaptırmamak. 2) Belirli bir toplum düzeni kurmak. Yani birevler arasında belirli ilişkiler, mülkiyet bağlarından meydana gelen bir takım düzeyleri ve dolayısıyla haklar yaratmak. Bu ikinci husus da bazı fertlerin yine bazı fertler üzerinde bir kudrete sahip olmasi demektir.

Bazılarının mükemmel buldukları, bâzılarının da duymak istemedikleri üçüncü gerçek şudur: Liberal demokrasi ve kapitalizm, birbirinia ayrılmaz parçalarıdır. Liberal demokrasi, ekonomik sistemleri tamamen ya da geniş ölçüde kapitalist özel teşebbüsçülüge dayanan ülkelerde egemendir. Ve her kapitalist ülke, birkaç istisna dışında, liberal demokrattır.

BATIDA DEMOKRASİ KÖTÜ SAYILMAKTAYDI

Yukarıda sayduğımız üç noktayı göz önünde bulundurursak, demokrasi kavramını daha iyi ortaya koyarız.

Demokrasinin eski ve yeni anlamları üzerinde durarak işe başlayalım. Daha önce demokrasinin yüz yıl öncesine kadar kötü bir rejim olarak kabul edildiğini, onu izleyen elli yılda iyi sayılmaya başlandığını ve son elli yılda da birçok anlama alındığını söylemiştim. Ayrıca belirtim ki, liberal olmayan sistemlerin de demokratik sayılmaya tarih yönünden hakları vardır. Peki, bu nasıl böyle oldu? Biri Batı'da, öteki de Rusya ve Üçüncü Dünya ülkelerinde olmak üzere demokrasi anlayışında iki değişiklik meydana geldi.

Bugün Batı demokrasilerinde genel oy hakkı, liberal ekonomi sistemi ve liberal devlet kurulduktan sonra gerçekleşmiştir. Yâni demokrasi, sisteme ek olarak gelmiştir. Demokrasi, kendisini bir yandan bireyci ve rekabetçi piyasa düzenine, öte yandan rekabet hâlinde bulunan, fakat demokratik olmayan partilerin hizmetinde olan liberal bir çehreye bürünmüştür. Bu Batı'daki değişiklik tir.

DEVRİMCİ DEMOKRASİ

Sovyet Blokunda ve azgelişmiş ülkelerde ise demokrasi, liberal kapitalist toplum düzenine ve onun devletine karşı bir devrim şeklinde doğmuştur. Böylece iktidara gelen hareketler, kendilerini demokratik saymışlardır ve halen de saymakta dırlar. Bunlar için demokrasi ona yüz yıl önce verilenin ne yakın bir anlam taşımaktadır. Hakim sınıf adına ya da şimdiye kadar ezilen sınıfların ezilen sınıflar adına yönetimi. Bu ülkelerde demokratik hareketler başladığı sıralarda modern teknik ve produktivite ovlesine ilerlemişti ki, herkes için refahı sağlayacak bir gelecek düşünmek, mümkün görünmüyordu. Bu nedenle, demokrasi bu ülkelerde başlangıçta olduğu gibi bir sınıfın değil, bütün halkın yararına işleyecek bir sistem sayıldı. Bu da liberal olmayan demokrasilerdeki değişi" liktir.

KATI DEMOKRASİNİN ÖZU NEDİR?

Bu bölümde Batı'daki değişikliği biraz daha derinleme sine inceleyip liberal olmayan demokrasilerdeki değişiklği daha sonraki bolumlerde ele alacağım.

Demokrasinin başlangıçta ki anlamı, «avak takımı» yönetimi demekti. Ve geniş çapta bir sınıf işi idi. En alt ve kalabalık sınıfın egemenliği anlamına geliyordu. Bu nedenle de aydınları ve zenginleri korkutuyor, onların nefretini çekiyordu. Bu anlamdaki demokrasi, M.Ö. V. Yüzyılda Eflatun ve XVII. Yüzyılda Cromwell tarafından reddediliyordu. Hatta demokrasi, Cromwell ile oy hakkı konusunda anlaşamıyan ve tam eşitlik isteyen sol eğilimliler tarafından bile red dediliyordu. Çünkü bunlar da oy hakkının, halkın üçte ikisini teşkil eden, ya gündelikleri ya da sadakalarla geçinen kimselere de tanınmasını istemiyorlardı. Hatta XIX. Yüz yıl liberalizminin hava risi sayılan ve işçilerin de insanca muamele görmesini isteyen J. Stuart Mill bile onların çoğunluk sağlamasını engelleyen bir seçim sistemi teklif ediyordu.

Liberal demokratlar, önce liberal, sonra demokrat idiler. Başka bir deyimle, Batı toplumunda demokrasi başlamazdan önce liberal toplum ve liberal devlet mevcut tu. Burada «liberal» sözcüğünü en geniş anlamında kullanıyorum. Yâni gerek tüm toplumun ve gerekse egemenlik sisteminin seçme özgürlüğü ilkesine göre organizasyonu anlamında.

Buna göre yöneten ile yönetilen arasındaki hariç olmak üzere, kişiler arasındaki ilişkiler, seçme özgürlüğü ilkesine dayanmaktadır; yâni

(Sonu S. 3'de)

Ben Milletvekili iken...

Neler söylüyordu Demirel...

Turk.ye'de Meclis'lerin tutanak dergilerini incelemek ve kemuoyuna sunmak alışkanlığı yoktur. Halk bilmemektedir bu tutanaklarda nelerin bulunduğunu... Oysa bu tutanaklar Türkiye siyasetinin fikir seviyesini de, samimiyet ölçüsünü de, politikacıların karakter yapısını da tabak gibi koymaktadır ortaya

Demirel'in 1965'de olduğu hükumet programını orasından burasından aynen eliyorum. Bu vaadlerin hiçbirinin tutulmadığı ve hükümet programının da gösterme.k b r formaliteden ibaret kaldığı b r kez daha isbatlanmadığı bir Türkiye demokrasisinde s yasetin ve siyasetçinin ne menem b r şey olduğu temel çivisi gibi iyice çakılsın hep mizin kafasına...

Demirel, hükümet programında yerli sanayi n her devirde demirbaşı olan beylik faşist edebiyatını, şöyle tekrarlıyordu :

— Bünyemizde sinsi sinsi yaşadığı ötedenberi bir hınzır gavatların açık açık harekete geçtiği görülen her türlü zararlı cereyanlardan, bilhassa komünizme yönelmiş faaliyetlerden, rejimimize ve cemiyet nizamının zedelenmemesi için kanunlarımızı gaye ve ruhuna uygun olarak tatbik etmek, Anayasa'dan doğan hürriyetleri, hürriyeti yok etmek yolunda bulunmaya asla meydan ve imkân vermemek en önemli vazelemiz olacaktır. (alkışlar)

Demirel devam ediyordu :

— Anayasamızın Türk milletinin tümü için öngördüğü sosyal adalet ve sosyal güvenlik tedbirlerinin gerçekleştirilmesini bu konunun en müessir davası olarak görmekteyiz. Bu meyanda hükûmetimizin hangi alanda olursa olsun, her türlü suistimallerle mücadele etmiye kesin şekilde kararlı olduğunu belirtmiye fuzum görmekteyiz. (Alkışlar)

Ancak biliyorsunuz sosyal adalet yerine greve giren işçilere coplarla saldırıldı, grevler ertelendi, toprak isteyen köylilerin üstüne jandarma yurütüldü; ve bir tek yolsuzluğun dahi üstünde durulmadı.

Demirel şoyle devam ediyordu :

— Bütün köylerin okula kavuşturulması, ilk öğretim kadrosuna yeter sayıda öğretmen yetiştirilmesi için gereken tedbirler alınacaktır. Öğretmenlerin hayat şartları, maddi ve manevi ihtiyaçları yakından takip edilecektir...

Doğrusu maaşallah hepsi yapıldı bunların... Öylesine yapıldı ki sonunda öğretmenlere maaşları ödenmez oldu ve öğretmenler boykotlara girdiler, mitingler düzenleyerek sokaklara döküldüler...

Bakın daha neler söylüyordu Demirel :

— Üniversite ve yüksek öğrenim gençliğini hayat sıkıntısından kurtarmak, sıhhî, rahat ve ucuz öğrenci yurtlarına kavuşturmak, yetişmekte olan gençliğin boş zamanlarını değerlendirmek, kütüphane ve kitap meselelerini halletmek, muhtaç durumda olanlara burs imkânlarını arttırmak, mevcut ları kifayetli hale getirmek Türk gençliğinin memlekete yararlı, geleceğe güvenle bakan vatandaş olarak yetişmesini sağlamak için hiçbir fedakârlıktan kaçınmamak kesin kararımızdır...

Demirel hiç birini yapmadı bunların. Tam tersine vaadedilmiş bulunan bu hakları isteyenleri coplattı, karakol dayağından geçirttı ve kurşunlattı.

Ne çare ki, iki saat sürmüş olan konuşmayı tam olarak buraya aktarmıya imkânı yok. Aslında Demirel'in o hükümet programında ne inciler döktüğünü paragraf paragraf iyice işlemek isterdim burada ...

Demirel boi keseden savurup duruyordu :

— İşsizlik sigortası tesis edilecek, kimsesiz çocuklarla, dul, emekli, yetim, ihtiyar ve sakatların durumlarıyla yakından ilgilenilecek, bunların sıkıntıdan kurtulmaları için gereken tedbirler alınacaktır...

Meclis'in bir oturumu 600 bin liraya mal oluyordu Türkiye'ye... Ve konuşmalar böyle cektir caktır diye uzayıp gidiyordu...

Gerçekte Meclis'te de kimsenin pek ciddiye aldığı yoktu bu konuşmaları... Herkes bütün bu sözlerin bir yasak savma, bir formaliteyi yerine getirme, siyasî bir sakız çiğneme olduğunu biliyordu...

Ve Demirel devam ediyordu :

— Dış ticaretimizin kesintisiz ve tıkanıklığa uğramadan devamı iktisadî kalkınmamızda son derece önemli bir rol oynayacaktır. Bu sebeple ihracat kapasitemizi artıracak, döviz kazanma imkânlarımızı takviye döviz masraflarından tasarruf temin edecek ve netice itibariyle dış ticaret dengesizliğini sürat'e ortadan kaldıracak gayretler sarfetmek, hükûmetimizin üzerinde hassasiyetle duracağı bir konu olacaktır.

«... Hükümetimizin üzerinde hassasiyetle duracağı bir konu olacaktır» Oldu. İthalatla ihracat arasındeki açık hiçbir devirde görülmemiş ölçüye çıktı.

Peki ama bu sözlerle eylem arasındaki tutarsızlığın ve zıtlığın hesabını kim soracaktı? Bunu merak edenlere :

— Halk efendim, halkt diyorlardı.

Ve sonra da ön seçimlerde paraları bastırıp oyları satın alıyorlardı.

Demirel ilân ediyordu :

— Yabancı sermaye aleyhtarlığımı memleketin kalkınma hızını yavaşlatan, çeşitli alanlarda memleketimizde sanayiin süratli bir şekilde kurulmasını önleyen, Türkiye'nin Batı dünyasıyla iktisadî ticarî ve teknik alanda daha sıkı bağlar kurmasını istemiyen bir davranış olarak mütalaa ediyorsunuz ..

Ve resmî istatistikler, gelen yabancı sermayeye oranla, dışarı çıkan yabancı sermaye kârlarının çok daha fazla olduğunu haber veriyor; ihracatımız 450 milyon dolarken yabancı sermaye yardımıyla kurulan montaj sanayii için gerekli ithalatın 650 milyon dolar olduğu ortaya konuyordu...

Yanı Demirel'in kalkınma politikası tam bir batırma seferberliği halinde gerçekleşiyordu.

— Maden Bankası kurulacaktır, diyordu.

— Tarım iş kanununun çıkarılmasına çalışacağız, diyordu.

— Her şoförün kendi vasıtasına sahip olabilmesi için gerekli malî destek ve kredi temini işini süratle ele alacağız, diyordu.

Neler neler demiyordu ki Demirel!...

Bir yerde ben de alkışladım Demirel'i. Alkışladığım sözü aynen şuydu :

— Devlet yatırımlarının süratle yerine getirilmesi bakımından ana unsur olan müteahhitlik müessesesinin geliştirilmesine çalışılacaktır ...

Bütün Meclis salonunda çat çat çat bir ses duyuldu. Ellerimi çırpıyor ve tek başıma alkışlıyordum Demirel'i.

Demirel kendi grubunun çok ötesinden gelen bu tek alkışı önce anlıyamadı. Durdu, gözlerini sesin geldiği yere doru çevirdi. Benim gülerek :

— Yaşşşa! diye alkışladığımı görünce yutkundu. Galiba azıcık da kızardı.

Sonra yine devam etti okumaya :

— Coğrafi ve stratejik bakımdan işgal ettiği önemli mevkii itibariyle, Türkiye, emniyetini kolektif bir sistem içinde azamî teminatla kavuşturmaya mecburdur. Sırf tedafüi maksatlar gündeN NATO ve CENTO ittifaklarına üye olmamız bu ana sebeplere istinat etmektedir...

Ama olaylar öyle getirecekti ki Demirel sonunda üç buçuk milyardan fazla Sovyet yardımı alacak, bin küsür Sovyet teknisyeninin gelmesini seviçle karşılayacak, Sovyetlerle karayollarından geçiş anlaşması imzalayacak ve Mig uçaklarına geçiş hakkı tanıyacaktı...

Ve bunun «istinad ettiği ana sebebin de coğrafi ve startejiku mi olduğunu söylemiyecektı...

Sadece kendisinin bir komprador ekonomisi sözcüsü olduğunu söyliyenlere karşı taşlı sopalı saldırılar düzenletmek ve on papele şarap ısmarlanan uşaklarını :

— Moskova'ya Moskova'ya diye bağırtmakla yetinecekti...

İsmet Paşa mamulü cici demokrasinin Morrison firması komisyonculuğundan gelme şişman başbakanını da içine alan kahkahalı albümünden yerli siyasetçilerin ne menem kişiler olduğunu gösteren sayfalardı bunlar ...

çetin altan

GERİCİ BASINDA NE VAR NE YOK?

KAPİTALİSTLER ŞERİATÇILIKTAN NE BEKLİYORLAR

Hasan Kaya Cemal

Şeriatçı Sabah gazetesinin bir haberine göre, Çanakkale Seramik ve Karofetsin'in baş patronu İbrahim Bodur, dinsel irticanın genel karargâhı İlim Yayma Cemiyetiyle birlikte, İstanbul İmam Hatip Okulu öğrencilerine «muhteşem» bir iftar ziyafeti çekmiş.

Fatin Rüştü Zorlu'nun desteği ve Etibank sermayesiyle milyoner olan Bay Bodur iftarda şöyle konuşmuş :

«Müreffeh Türkiye'nin tahakkuku... kalkınmaya bağlıdır... Fakat bu da tek başına yeterli değildir. Fabrika bacalarıyla beraber, aynı zamanda minarelerin de yükselmesi lâzımdır. İmam Hatip öğrencileri, bu iktisadî ve sosyal tekamüldeki en büyük güven kaynağımız sizlersiniz. Sizleri seviyoruz, uyarıyoruz, sizlere güveniyoruz... Ve gönüllerimiz sizlerle beraberdir.»

Bu konuşması üzerine, «hayırsever» Bay Bodur, İlim Yayma Cemiyeti Başkanı Yusuf Türel tarafından İmam Hatip Okulu rozetiyle taltif edilmiştir.

Bilindiği üzere, İlim Yayma Cemiyeti, zengin ithalatçı, ihracatçı ve fabrikatörler tarafından kurulmuş olup, edin İstismarını yapmak ve bozuk düzeni değiştirmek isteyen devrimcilere karşı yeni yeni «Kanlı Pazar» larda kullanıla bilecek güçleri yetiştirme görevini üstlenmiştir.

Büyük kapitalist Bodur'un, «iktisadî ve sosyal tekâmül deki en büyük güven kaynağımız sizlersiniz» dediği İmam Hatiplilerden nasıl bir görev beklediği açık : Bozuk düzenin bekçiliği.

ŞERİATÇILAR, ORDUYA SIZMAK İSTİYOR ?

Mağrudç Şellefyan'ın kontrolündeki Tercüman'da Ahmet Kabaklı, «Amerikan ordusunda din işleri subayları var da, bizde niçin yok» diye yakınıyor. «Her alaya bir din işleri subayı kadrosu» konduğuna değinen Kabaklı, «Bu işleri subayı kadrosu» konduğuna değinen Kabaklı, «Bu kadroları doldurmak için şimdi ilahiyet Fakültesine askerî öğrenci neden alınmaz?» sorusunu yöneltiyor.

İslâm Enstitüsü mezunu yedeksubayların İhtisaslarıyla ilgili alanlarda görevlendirilmelerine ilişkin, Sayın Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay'ın Genelkurmay Başkanlığı sırasında alınmış kararların uygulanmamasından duyduğu üzüntüyü belirten Tercüman yazarı, herşeyi Amerikan güçlerine vurma alışkanlığından olacak ki, din işleri subaylarımızın «Amerikan ordusundaki bir papaz subay kadar da mı değer ve itibarı yok?» diye soruyor.

Bunun gibi Kabaklı, «1967 — 1968» den itibaren liselere din dersi konduğunu belirttikten sonra sözü şöyle bağlıyor: «aynı şartlarla öğretim gören Askerî Lise ve Astsubay okullarında bu ders neden okutulmaz?... İslâmın aydınlık prensiplerinin zararlarından (!) korkulacak değildir elbette.»

Genelkurmay yetkililerinin «neyin ne olacağı» konusunda Şellefyan'cı Tercüman yazarından öğrenecekleri birşey yoktur şüphesiz.

Türkiye İslâm Enstitüsü Talebe Federasyonu tarafından hazırlanan İslâm İlimleri Akademisi tasarısının kanunlaşması için boykota giren İslâm Enstitüsü öğrencilerinin, amaçlarından biri de Akademilerde ordu için din subayı yetiştirmek. Tasarıda bu düşünce, «Türk Ordusunda din işleri subayı ile moral ve din eğitimi verecek elemanları yetiştirmek fikrasıyla belirtilliyor.

Şeriatçıların bu yakınlarda Atatürkçü Ordunun din eğitimiyle yakından ilgilenmeleri dikkat çekici...

«AMATÖR ŞERİATÇI» ECEVİT

Dünya gazetesinde çıkan ve Milli Emniyet kaynaklarından yararlanılarak hazırlandığı her satırından anlaşılan «Aşırı Solun Geniş Cephe Faaliyeti ve Ecevit» başlıklı yazı serisinde, Ecevit'in 18 Mart 1969 günü Göltüce'de söylediği «irticaın amatörcesi» olarak nitelenmektedir.

Yazıda şunlar yer alıyor :

«Ecevit, bir yandan (Toprakların hakiki sahibi sizsiniz) derken, bir yandan da (BU TOPRAK ALLAH'INDIR) diyor ve bu beyanlarının hangisinin doğru olduğunu açıklamıyordu.»

«Öte yandan, Bülent Ecevit, (BU TOPRAK ALLAH'INDIR) diyerek müslümanları kışkırtırken ve sırf seçim propagandası için ortaya attığı (TOPRAK ALLAH'INDIR) sloganı üzerine inşa edilebilecek irticaî faaliyetleri de gözönüne almıyordu.»

«Şayet Ecevit... İslâmda mülkiyet nazariyesini samimi olarak ortaya atıyorsa, bu nazariyeyi kuvveden fiile çıkarabilecek olan şeriat düzenini de talebedebiyor demektir. Bu ise Ecevit'in sözleriyle irticaın ta kendisidir. Ve irticaî körüklemenin amatörce yapılmış olanı gibi Ecevit'in yaptığı şekilde Merkyavelistce olanı da herkesçe bilinen usuller meyanındadır.»

DOĞAN AVCIOĞLU
TÜRK ORDUSU VE AMERİKA 1947 – 1969

VIII — AMERİKA'YA NASIL BOYUN EĞDİK?

«GİTTİ, GİDER...»

ABD'nin nükleer silahları kullanmada isteksiz görünen yeni stratejisi, başta Fransa olmak üzere, Avrupa ülkelerinde dahi güvensizlik uyandırırken, Türkiye gibi kanat ülkeleri tam bir güvensizlik içinde bırakıyordu. Ruslar, Kars - Ardahan'a göz dikseler, eski stratejiye göre ABD ve Nato, hiç değilse teorik olarak, nükleer savaşı göze almak durumundaydı. Ama şimdi topyekün harekete geçilemiyeceği ilân edilivordu. Hasmın, «oldu - bitti»ye getirebilirim» düşüncesi teşvik olunuyordu. Merkezi Avrupa'da, herşeye rağmen, oldu - bitti teşebbüsü rizikotuydu. Ama kanatta, yeni stratejiyle, riziko çok azalmaktaydı. Üstelik sınırlı bir saldırı, rizikoyu azaltıcı bir sürü aldatmacadan yararlanabilir ve oyalamaya başvurabilirdi. Sovyetler Birliği değil de, birliğe dahil, Ermenistan ya da Gürcistan Cumhuriyeti, «dar arazime sığamıyorum, genişleyeceğim» iddiasında bulunabilirdi. Iran Şahı'nın devrilmesi ve Barzani hareketi, beklenmedik taleplere ve tehditlere yol açabilirdi Bu durumda, Nato ve ABD ne yapacaktı? Bu belli değildi.

Genelkurmayın Nato'da görevli düşünen beyinleri, durumu hiç de güvenlik verici görmüyorlardı. Böyle bir sınırlı — ve federe cumhuriyetlere dayandığı için de bir anlama dolaylı — saldırı durumunda. ABD belki Türkiye'ye güvenlik vermek için bir tümen kadar bir birliğini İnönü'ye indirirdi. Sert protestolarda bulunabilirdi. Hasım, ilerlemekten vazgeçsin diye, bir takım gösterilere girişebilirdi. Ama bu neyi değiştirirdi? Düşünen beyinler, sonuç olarak «gitti, gider» diyorlardı.

GENELKURMAY KESİN TEMİNAT İSTİYOR

Amerikalılar ise, homurdanmalar artınca, askerleri yatıştırmaya çalışıyorlardı: «Endişe etmeyin, nükleek silâhları elbette kullanırız. Ama biraz netes almak gerek. Haber verme süresi onbeş dakikadan ibaret. Hem düğmeye basıp intihar mı edelim? Çatışma belki bir hudut anlaşmazlığından ibaret. Bunun için derhal stratejik silâhlara mı başvuralım? O halde nükleer silâhlar ilk saatte patlatılmamalı, biraz beklemeli.» Ama ne kadar beklenecekti? Bu belli değildi ABD Başkanı ister ilk saatte karar verirdi, belki de hiç vermezdi. Bu belirsizlik karşısında Fransa, Amerika'nın istediği yeni stratejiyi reddediyor ve nihayet Nato askeri örgütünden ayrılıyordu. Kanattaki Türkiye ise direnmekte devam ediyordu: Bir ems sınırlı ve dolaylı saldırılar olabilirdi? Nato ne yapacaktı? Bu direnmeler karşısında, Amerikalılar, «O halde çeşitli tehlike ihtimallerini hesaplayalım. Acil planlar yapalım. Örneğin, kanattaki Norveç ne gibi ihtimallerle karşıya şabilir, hesaplayalımı diyorlardı. Nato'daki Türk askerleri direniyorlardı:

«Hayır. Acil planlara ihtiyaç yok. Ermenistanmış. Gürcistanmış gibi gerçekten sınırlı hareketlerde yardıma ne hacet? Biz bunları tek bu şımıza haller ız. Acil plân, ulusal plân demek, zaten. Bizim istediğimiz bu değil. Biz şunu bilmek istiyoruz: Rusya tarruz edcrse, yanımızda mısınız, değil misiniz? Nato, Türkiye'ye, Rusya'yı saldırıdan vazgeçirmeye yetecek bir teminat veriyor mu, vermiyor mu?»

Nato'daki Türk askerleri istiyorlardı ki, Nato içinde bir ülkeye taarruz, hepsine taarruz anlamına gelsin. Nato'nun beşinci maddesi kaçamak yorumlanmasın. Türkiye'ye bir şey olursa, Nato mutlaka savaşa gir sin. Ama ABD ve Nato bunu bir taahhüt garanti etmiyordu. Kaçamak cevaplar ve oyalamalarla, kesin cevaplardan kaçınıyordu.

DEMİREL, «İLERİ GİTMEYİN» DEDİ

Nato'daki görevli Türk subayları bu çabalarında Hariciyelilerden destek görmuyorlardı. Nato temsilcimiz Muharrem Nuri Birgi, kurtlaşmış klasik hariciyeci tiplerindendi. ABD ve karşı bir düzenmenin taydasızlığına inanıyordu. Nato'da ABD ye direnilecekti, ama Ankara'nın herhangi bir anda ABD teşkilâtından ayrılması mümkündü, hatta muhalefetten bile kaçmıyordu. O halde, doğru bile olsa, bir takım yararsız ittiraz'arla, «kötü kişi» tanımının anlamı neydi? Bu nedenle, Nato içindeki mücadele, Hariciyenin desteğinden yoksun olarak, yalnızca askerler tarafından yürüttülmekteydi. Kıbrıs olayları sırasında, «Sovyet taarruzuna karşı sizi koruyamayız» diyen Johnson mektubu, düşünen askerlerin Nato mücadelesinin ne kadar yerinde olduğunu göstermekteydi.

İşler, Fransız veto'su yüzünden sürünemede kalarak, yıllarca sürüp gitti. Fakat Fransa'nın Nato örgütünden çekilmesinden sonra, ABD'nin yeni stratejisini Nato'ya kabul ettirmesi kolaylaştı. Artık en büyük engel kalkmıştı. Ama Türkiye'de Genelkurmayın düşünen beyinleri direnmekteydi. AP, iktidarına konuyu defalarca anlatmışlardı: Savunma Bakanı Topaloğlu, «konuyu anladık» demişti. Hatta Topaloğlu, bu yolda bir demarş bile yapmıştı. Ama 1967 yılında durum değişti. Demirel, Topaloğlu'na «direnmede fazla geri gitmeyi» direktifini verdi. Bu direktifi kralcının fazla kralcı bir tutumla uygulayan Topaloğlu, McNamara'nın enerjik bir çıkışı üzerine, bütün Türk taleplerini geri çekti: Hiç değilse bazı tavizler alınması mümkün iken, «Anlaşmazlık halinde değilmiş diyerek girişilen bu ani ve ilkesiz ricat, tam bir teslimiyet teşkil etti. Bu keşin gerileme karşısında Nato Genel Sekreteri Brosio dahi, Topaloğlu'na bir ölçüde yardımcı olmak istedi. Brosio, «tekliflerinizin tamamını geri çekmeyin» der gibi, Topaloğlu'na «Bütün tekliflerinizi mi geri alıyorsunuz—» diye sordu.

Cevap, evet idi. Her an ABD'den dış yardım talebinde bulunan yönetici'erin, başka türlü davranması mümkün değildi. Böylece, Aralık 1967 de ABD'nin esnek mukabele stratejisi resmen benimsenerek, kanatların güvensizliği tescil edildi. Konuyu başından itibaren bilen Sunay, Nato'daki temsilcilerimizi yalnız bıraktı ve, «komprador temsilcisi» Demirel'e karşı övmekteydi. Ama Demirel'in bu cesur tutumu, İnönü tarafından cesurca karşılanmıştır. İnönü'ye göre, Demirel ilk kez vaadlerine uygun bir davranışta bulunmuştur. Böylece AP Büyük Kongresinden sonra, partide bir bölünme olursa gerçekleşebilecek bir AP—CHP koalisyonuna şimdiden yeşil ışık yakılmıştır. Demirel ilk kez İnönü açısından güven verici bir davranışta bulunmuştur. Ama daima denge hesaplarına göre satranç oynamaya alışmış bulunan Ismet Paşa'nın Demirel'e karşı Bayar ekibini de el altında bir koz olarak tutması beklenmektedir. Doğruluk derecesini kestiremediğimiz söylentilere göre, İnönü, Senato'ya girmeyi kabullenmesi için, aracıları eliyle Bayar'ı teşvik etmektedir.

BAYAR - İNÖNÜ

Ankara'ya, Belediye Başkanı Barlas'ın kat sayısını arttırmasından sonra değeri yükselen Atatürk Bulvarındaki 15 milyon liralık arsasını satmak için geldiği söylenen Celâl Bayar'ın asıl maksadının İnönü'yü görmek olduğu anlaşıldı. Bütün gizliliğe rağmen, gazeteciler Bayar'ın geçen haftanın başında Pembe Köşk'ün kapısından girdiğini tesbit ettiler Bayar'ın derdi, eski Cumhurbaşkanı statüsüyle senatör olma hakkını elde edebilmek. Bayar, Senato'dan bu yolda bir davet gelmesini arzulamakta. Tahminler, Bayar'ın bu konuda İnönü'den yardım bek lediği merkezinde. Kuyudan çıkartılan adam, «düşük Cumhurbaşkanı» sayılmaya razı değil. Senato'ya giriş hakkı tanımırsa, bu hakkı kullanısın kullanmasın» eski Cumhurbaşkanı» sıfatı tescil edilmiş olacak.

Bozbeyli ve Bilgiç ise, Bayar'ın kollarını sallaya Senato'ya girip oturabileceği iddiasındalar. Bayar, Senato'dan bu çağrı gelmesini beklemeye eğilimlidir. Fakat herhalde senatörlük işinin peşini bırakmıyacak. Tabii ki bu konuda İnönü'nün yardımına çok ihtiyacı var.

Parlamentodaki söylentilere göre, Senato Başkanı Atasagun'un Bayar'a davette bulunma teklifine, Sırrı Atalay gibi CHP'lilerin karşı çıkmasına Ismet Paşa çok kızmış.

İNÖNÜ'NÜN DÜŞÜRÜLÜŞÜ VE PETROLCÜLER!

Meclis'te tüm bir ilgisizlik içinde geçen petrol tartışmaları sırasında, yeni Enerji Bakanı Sabit Avcı, eski bakanlardan Hüdai Oral, bakan iken yabancı petrol şirketleriyle fiyatlerin indirilmesi için temasa geçtiğini, onlar işi sallayınca, Petrol Kanunu'nun 13. maddesine dayanarak resen fiyatları indirmeye yönel diğini açıkladı. Yeni bakan Avcı ise, «Hükümetiniz 13 Şubat 1965'te düşürüldü. Sizin resen fiyat indirme i- çin harekete geçiş tarihiniz ise 16 Şubat 1965. Yani Hükümet düştükten sonra işe koyuldunuz» diyerek Oral'ı samimiyetsizlikle suçlamak istedi.

Işin aslı şöyleydi. Gaipten ilham alan yabancı pet rol şirketleri, müzakereleri geciktirmişler ve 13 Şubat 1965 günü için müzakere kabul etmişlerdi. Garip bir tesadüf, o gün İnönü Hükümeti düşürülmüştü! Bunun üzerine, yeni hükümet kurulana kadar görevde kalan eski hükümetin Enerji Bakanına, fiyat indirimini resen sağlamaktan başka çare kalmamıştı.

HÜKÜMETTE AKBANK SALTANATI

Yeni hükümette Maliye, Sanayi, Ticaret gibi üç ki'it noktayı tutan bakanlar, Akbank'a, daha doğrusu Hacı Omer Holding'e mensup. Koç Holding'in bu durumu kıskandığı söyleniyor. Oysa eski Akbank İdare Meclisi Başkanı Ahmet Dallı, aynı zamanda Koç Holding'in murakıbı idi. Iki Holding arasında köprüyü sağlıyor du. Ama hükümetteki denge, Hacı Omer Holding'e kaymışa benziyor. Hacı Omer Holding şimdi, Odalar Birliği Başkanlığına da kendi adamlarından birini getirmek istiyor. Hacı Ömer Holding'in adayı, Akbank Genel Müdürü Medeni Berk. Koç Holding'in bu adayı nasıl karşılayacağı belli değil.

«6 K» VE ÜSTÜNEL

Ortanın solunda görüşleri ve yabancı sermayeye karşı tutumu yüzünden Planlama Teşkilatı'nın başından ayrılan bir eski müsteşarın, orta sol merkez ekibi hakkında söylediği sözler, bugünlerde CHP milletvekillerı arasında çok konuşuluyor Eski müsteşar, bu sözleri, Ortak Pazar Büyükelçimiz Ziya Müezzinoglu'nun da bu kınduğu bir toplantıda C. H.P. Genel Sekreter Yardımcısı Prof. Besim Üstünel'e söylemiş. Merkez ekibi hakkındaki altı maddelik değerlendirme hayli ağır:

1) Korkuksınız, 2) Kilkçi sınız, 3) Kâzlıpsınız, 4) Kıskançsınız, 5) Komplekslisiniz, 6) Kısırsınız.

DEDEKTİF BAKAN !

Taşra avukatlığından Tekel Bakanlığına fırlayınca, Kasım Gülek'in 1947 yılında ün kazandırdığı metodlarla 1969 yılında gümrük işlerini düzelteceğine inanan Birincioğlu, çok kısa bir sürede müzaffaran dibine düşmek üzeredir. Değerli olması gereken vakitlerini, Nat Pinkerton örneği, hava meydanlarında gümrük görevlilerini «çaktırmadan» izlemekle geçiren Bakanın «nihayet yakaladım» diye çalım sattığı son dedektiflik denemesi de fiyaskoyla sonuçlandı. Bakanın rüşvet alırken yakaladığı gümrükçünün, Almanya'dan dönen hemşerisinden bir paket sigara hediye aldığı anlaşıldı.

Bakan dedektifliğe ayırdığı saatlerini, yerli sanayi aleyhine «bir defaya mahsus ithal» istenen gümrükteki malzara veşil ışık yakılırsa Türkiye'nin ne zarar göreceğini hesaplamaya ayırmalıdır.

PARLAMENTOCULUK

(Başı S. 2'de)

dinini, yaşantısını, eşini ve işini seçme özgürlüğü. Hizmetini, ürününü, biriktirdiği parasını ya da emeğini piyasaya arzetmek ve karşılığında piyasanın tesbit ettiği fiyatı almak. Gelirine göre harcamak ve biriktirmek, istediği bir camak ya da yatırmak gibi kararlar bu özgürlük anlayışının içindedir. Mevcut fivatlar karşısında kararlar almak ve dolaylı olarak fiyatlar ve Barzani hareketi, beklenmedik taleplere ve tehditlere yol açabilirdi Bu durumda, Nato ve ABD ne yapacaktı? Bu belli değildi.

Genelkurmayın Nato'da görevli düşünen beyinleri, durumu hiç de güvenlik verici görmüyorlardı. Böyle bir sınırlı — ve fedcro cumhuriyetlere dayandığı için de bir anlama dolaylı — saldırı durumunda. ABD belki Türkiye'ye güvenlik vermek için bir tümen kadar bir birliğini İnönü'ye indirirdi. Sert protestolarda bulunabilirdi. Hasım, ilerlemekten vazgeçsin diye, bir takım gösterilere girişebilirdi. Ama bu neyi değiştirirdi? Düşünen beyinler, sonuç olarak «gitti, gider» diyorlardı.

Işte bu, piyasa ekonomisi dir. Bunun en gelişmiş şekli, yani toplumun büyük çoğunluğunun emeklerini kapital sahiplerine satmaları, kapitalist piyasa ekonomisi adını olmaktadır. Bu hareket, toplum düzenini kökünden değiştirmiştir. Bu sistemde herkes piyasaya itilmiş, bütün kişisel ilişkiler piyasa ilişkilerine dönüşmüştür.

Bundan önce insanlar, kisi, değil, toplumun ya da düzenin bir üyesi sayılıvordu. Böyle bir toplumda kişiler için biraz güvenlik vardı, ama özgürlük yoktu. Yeni düzende ise insanlar özgürlüğe itilivordu.

HERKES OZGUR DEGILDI

Bu yeni düzenin bir takım zararları da vardı. Bir kere, sistemin gereği olarak, büyük bir eşitsizlik mevcuttu. Çünkü kapitalist toplum düzeninin yaşayabilmesi için az sayıda sermaye sahibinin yanında büyük kitlenin hiç sermayesi bulunmaması ya da bağımsız olarak çalışabileceği miktarda sermayeden yoksun kalması ve sonuç olarak da emeğini sermaye sahiplerine satmak zorunda kalmalarının gerekivordu. Bu isc, karar verme özgürlüğünde eşitsizlik demektir Herkes özgürdür fakat az sayıdaki bazı kişiler daha özgürdür. Ancak denivordu ki, kapitalizm çok yüksek bir produkvite yaratır, özgür olmayış ise her devirde vardı. Böylece yeni özgürlük düzeni, toplam o'arak kazanç getirmiş görünüyordu. Her halde yeni sistem kök salıyor ve birevci liberal toplumu doğuruyordu. Bu düzen, hakların gerçekleştirilebileceği o anda demokratik değildi, ama liberaldi.

Bu sistemi yürütmek için gerekli hükümetler Ingiltere'de XVII. Amerika'da XVIII. ve Fransa'da XVIII. ve XIX. yüzyıllarda devrim lerle ve diğer memleketlerde çeşitli metodlarla kurulmuştu. Bu hükümetler, bu düzenin üst sınıfının istediği belirli siyasi malların satıcısı sayılmıştır. Bu düzeni yaşatmak için piyasa ekonomisini ileriye götürecek kanunlar ve vergi sistemleri, milli savunma, askeri genişleme, eğitim, sağlık ve sanayie çeşitli yardımlar gerekliydi. İşte bunlar hükümetin arz edeceği mallardı. Yalnız hükümetler, hizmetinde bulundukları kişilerin isteklerini nasıl yerine getirmeye zorlanacaktı? Bunun en iyi yolu, hükümetlerin bu kişilerden ve partilerden seçilmesiydi. Bu seçimin demokratik olması ca şart değildi. Hükümetin, yararına çalışacakları varlıklı kişiler arasından seçilmesi ye terli idi ve böyle de oldu.

Sistemin işlemesi için başka hürrivetler de gerekliydi. Örneğin partiler kurmak ve bugünkü adı ile baskı grupları teşkil etmek gerekiyordu. Fikir hürriyeti de bunlar arasındaydı.

Liberal devlet işte böyle doğdu. Bu çok partili bir sisteme dayanıyor, ama demokratik olması gerekmiyor du. Liberalizmin ana yurdu sayılan Ingiltere'de bu sistem, demokratik seçim hakkının kabulüne kadar bir yüzyıl sürmüştür, Bu tutuma bayret etmemek gerekir. Çünkü liberal devlet, nitelik bakımından demokratik olma dışı gibi, eşitçi de hiç değildir. Rekabet halindeki partiler sisteminin görevi, rekabet düzenini korumak ve hu kümeti, değişen çoğunluğun yararlarına göre ayarlamaktır.

Fakat zamanla oy kullanma hakkına sahip olmayanlar politika piyasasında satın alma güçlerinin bulunma dığını görünce, demokratik haklar istemeye başladılar. Dernek kurma hakkından vazgeçtirildiler ve örgütlendiler Sistemin mantığı bu istekleri reddetmeye uygun değildi. Çünkü herkese aynı hakları ve sansları tanıyordu. Böylece liberal devlette genel oy hakkı tanınmış oldu. Ancak bu kolay ve çabuk olmadı. Hatta bâzı devletlerde bu hak ancak XIX Yüzyılın sonlarına doğru tanındı. Kadınlar ise bu hakkı daha da geç aldılar.

Görülüyor ki, demokrasi, rekabet düzeninde ve liberal devlete sonradan eklenmiştir. Demokrasi, liberal devlet anlayışının bir sonucudur ve başlangıçta liberal devleti yok etmeye çalışan demokrasi, nihayet onun bir parçası olmuştur.

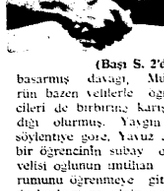

(Başı S. 2'de)

başarmış davagı, Müdürün bazen velilerle öğrencileri de birbirine karıştırdığı olurmuş. Yaygın bir söylentiye göre, Yavuz adlı bir öğrencinin subay olan velisi oğlunun imtihan durumunu öğrenmeye gitmiş de bozkurt rozetinin verire kokart taşımanın payına ne düşüyorsa o da nasibini almış.

Liseli gençler tam bir vıl susmuşlar. Veli beyin, revizetsizlerden Oğuz Tuncay adlı bir öğrencinin, cavaz sırasında kolunu kırması üzerine, «Yeter» denişler ar masını sağlamak için, bastık. «Deli Veli gidene kadar derslere girmeyeceğiz. Ve, göğüslerinde Atatürk'ün resimleri başlamışlar boykota.

Liseli gençlerin bu anlattıklarını velileri de, çevre halkı da tanık oldukları olaylarda bir bir doğruluyor. Mudür ise gazetecilerle görüşmüyor bile.

Atatürk Lisesinde direnis hareketi başladıktan sonra, Tavtur Baykal adlı bir mu avinin getirttiği ve okulun yatakhanesinde saklandıkları iddia edilen «komandoların» taş, sopa ve zincirlerle bahçede toplanan öğrencilerin üzerine önce saldırıp sonra da nasıl kaçtıklarını hikâyesini gazeteler yazdılar. Bir kısmı, toplum polisinin 10 metre ötesindeki kavgaya ancak «komandolar» kaçtıktan sonra müdahale ettiğini de belirtti. Bütün bunlar olurken Ihsan Ataöv, AP grubunda Veli Soysaldıyı uzun favori ve mini eteğe karşı açtığı savaştan ötürü kutluyordu. Ataöv'ün konuşmasında u nuttuğu husus Atatürk Lise sinin gündüzcüleri arasında kız öğrenci olmadığı, aksamcıların ise şimdilik boy kotla ilgileri bulunmadığıydı.

Milli Eğitim Bakanı Orhan Oğuz ise kendisini görmeye gelen gençleri kabul etmiyordu. O sırada bera ber oldukları anlaşılan Veli Soysaldının, «işte kahramanlarımız» sözleri Bakan için kâfi geliyordu. Hem daha bir gün önce, «sokak hareketlerinin her çeşidine ve kademesine karşıyız. Tavizi ve müsamahayı asla düşünmem Bir boykot tazyiki altında karar almam» demiş miydi.

Gençlere herşey reva idi. Göğüslerine takukları Atatürk resimleri bile Mogollara benzetiliyordu. Edebiyat öğrenmenlerinden Ferha Karataşlıoğlu bu gerekçeyle Atatürk resimlerini topluyordu da kimse karşı çıkamıyordu; tâ ki Kurtuluş Lisesi öğrencilerinin sesi duyulunceya kadar. Kurtuluş Lisesi öğrencileri Atatürk Lisesindeki arkadaşlarını desteklemek üzere sembolik bir boykot yapmışlar ve oraya da yetiştiklerini sanan «Komandolara» bir de ders vermişlerdi.

YERLİ MALI HAFTASI

Yerli Malı Haftası bugüne kadar sadece ilkokullarda, o da bir bayram eğlencesi havası içinde geçiştirilmekteydi. Bu Yerli Malı Haftalarında yurdumuzun her yanını saran yabancı malların da somut bir biçimde karşı çıkılmamaktaydı. Nihayet TÖGF'na bağlı gençlerin, geçen hafta, Türk Hukuk Kurumu, TOS ve Ilk — Sen'in de desteğiyle yabancı sermayenin istilâsı altında bulunan Türkiyede, Yerli Malı Haftasını milli bir hareket olarak canlandırmak üzere evlemlere başladıkları görüldü. Yabancı Sermayenin Türkiyede nelere mal olduğunu ortaya koyan konferanslar düzenlendi, gazeteler, dergiler çıkartmak için yoğun bir çabaya girişildi. Yabancı malları boykot evlemi yollara yazı yazılarak, duvarlara afişler, pullar, pankartlar asılarak duvurulmaya; gençlik kuruluşlarının, öğretmenlerin, avukatların aracılığıyla da yundu her yanına yayılmava çalışıldı. Fakültelerde yabancı gazozların satılması engellendi. Bu arada «Fruko» gibi, bazı yerli gazozlar da aynı fabrika mamulâtı olduğundan Pepsi — Cola mu amelesine tâbi tutuldu.

POLİS ENSTİTÜSÜ KAPATILDI

Polis Enstitüsü öğrencileri, bir süredir, okulun Akademi haline getirilmesini ve buraya akademik karivere sahip öğretim üyelerinin tayinini, emniyet mensuplarının sosyal güvenlik hakları nın gerfçekleştirilmesini istemekte ve 1960'larda çıkmış bulunan Emniyet Teşkilât Kanununun günümüz şartlarına uymadığını, polisi siyasi iktidarın kölesi duru muna soktuğunu ileri sürüyorlardı. Nitekim, evvelki hafta içinde bu nedenlerle ve «Politse Reform», «Iktidarın Değil Halkın Polisi» sloganlarıyla boykota başladılar. Polisin siyasi iktidarın değil de halkın hizmetinde olması biçimindeki haklı bir özlemi dile getiren bu boykot hükümet çevrele rinin tepkisini çekmekte ge cikmedi. Içişleri Bakanı Haldun Menteşeoğlu kendisi ile görüşen öğrencilere, «Beni kadro meselesi ilgilen dirir. Isteklerinize çare bulamam. Kendinizi değil, boy kotu bitirin» dedi. Aynı gece Polis Enstitüsü ile Genel Kurmay Başkanlığı arasındaki dört yol ağzına «Hal kın Polisi» sloganını yazmak ta olan öğrencileri de okulu kapatmak ve kendilerini de sürdürmekle tehdit etti. Bütün baskılara rağmen öğrenciler direnmekte devam edince okul 5 Ocak 1970 tarihine kadar geçici olarak kapatıldı. Bu durumda öğrenciler bir bildiri yayınladılar ve direnişe son verdiklerini açıkladılar. Böylece okul ida resi kendilerini mecburen izinli saymış oacaktı. Okul yetkililerince öğrenciler aleyhine hiçbir işlem yapılma yacağının açıklanmış olması na rağmen, Içişleri Bakanlığının yaptığı açıklama bu doğrulayacak biçimde kaleme alınmamıştı. Bakanlık açıklamasında, öğrencilerin tamamen polis statüsünde polis memurları oldukları, lüzumu halinde devletin silâhlı icra ve inzibat kuvveti olarak kendileri ne görev verilebileceği hatırlatılmakta ve «Öğrencilerin sınıflara girmemek suretiyle meslekî disipline ve enstitü törelerine aykırı hareketlerde bulunmaları, disiplin esası üzerinde tesis olunan şerefli polis mesleği nin bünyesiyle asla bağdaş tırılamamakta ve hiçbir surette tasvip olunmamaktadır» denilmekteydi. Bu açıklamanın anlamı, Polis Enstitüsü öğrencilerinin de belirttiği üzere, hareketlerinin önderlerinin okuldan atılacağıydı. Böyle bir gelişme tarsısında öğrencilerin nasıl direnecekleri bilinmez ama bütünüyle haklı nedenlere dayandırılmış Polis Enstitüsü boykotundan intikam almak için atılacak her adım, siyasî iktidarın polisi halkın değil de kendi yanında görmekten hoşlandığını gözler önüne sermiş olacaktır.

KIBRIS DÜĞÜMÜ

Sekiz hafta süren bir aradan sonra, şimdilik yapacak başka birşey görülmediğinden, Kıbrıs'ta iki cemaat arasındaki müzakereler yeniden başlamıştır. Anlaşmazlık konusu, mahallî idareler sorunuydu. Türk Hükümeti, mahallî idareler sorununun şimdilik bir kenara atılmasını, öteki sorunların ele alınmasını teklif etmiş ve anlaşıldığına göre bu teklif kabul olunmuştur.

Böylece devletler,bedelini Türk Cemaatinin ödeyeceği bu sorunu artık bitirmeye hevesli gözükmektedirler, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi 15 Aralık'ta Adadan geri çekilmeleri gereken Barış Gücü'nün görev süresinin uzatılıp uzatılmamasını kararlaştıracaktır. Konsey, Haziran ayında, görüşmelerde ilerleme kaydedilmeyince, sabırsızlandığını belirtmiş ve tarafları bu konuda daha büyük çaba harcamaya teşvik etmiştir. Zira Kıbrıs dâvâsının baş sorumlusu Ingiltere başta, Kanada, Danimarka, Finlandiya, Irlanda ve Isveç, artık Adadaki Barış Gücü yükümlülüğüne son verilmesini istemişlerdir. Adadaki Barış Gücü bir süre daha bırakılsa dahi, görüşmelerin bir an önce sonuçlandırılması için baskıların arttırılması beklenmelidir. Bu nedenle, pek yakında geniş biçimde ele alacağımız Kıbrıs dâvâsı, dikkatle izlenmesi gerekli bir noktaya gelmiştir.

ABD DESTROYERLERİ YİNE KARADENİZ'DE

Abdülhamit, büyük devletleri idare politikası yüzünden dış politika üstadı sayılırdı.. Demirel iktidarı da bu idare maslahatçılığın örneğini veriyor. Nato'da Angloamerikanların sa finda Avrupa Güvenlik Konferansına karşı uzlaşmaz tu tum takınan «şahinler» arasında yer alıyor; Moskova' da «bütün ilgililerin katılması» ve «iyi hazırlanmış olması» şartlarına bağlansa da, Avrupa Güvenlik Konferansından yana görünüyor. New York'ta böyle bir konferansı hazırlama amacı güden 14'ler toplantısında yer alıyor, Moskova'da hareketle «iyi komşuluk» ilişkileri ni geliştirmekten söz ediyor, sonra USS s.b. Roberts ile USS Strong destroyerleri nin 9 Aralık'ta Karadeniz'e çıkacağı açıklanıyor. Ajans haberleri doğruysa, Nato' da her zaman «tahrikçilik» sayılan, hudutlarda manevra fikrini savunuyor.

Demirel'in zor günleri başladı

(Başı S. 1'de)

tir. Yâni dış satış şansı sınırlı olan ya da büyük zararlarla satılan bu ürünleri üreten köylünün kemerleri sıkılacaktır. Yine Anadolu Ajansına göre, ücretlerde produktivite artışlarının ötesinde yükselmelerin önlenmesi sağlanacaktır. Açık Türkçeyle, ücret artışlarına karşı konmaya çalışılacaktır. Toplu sözleşme düzeninde,bu artışın toplumsal huzursuzluk ve grevler de mektir. Iktisadi devlet teşebbüslerinin fiyatları ayarlana caktır. Iş cvrelerini fena hal de mağdur etme pahasına özel kesim kredilerinde artış kısılacak, devlet kesimine ise Merkez Bankası kapısı iyice aralanacaktır. Anadolu Ajansına göre, fiyat niteleyen bir yetkili, «fiyat istikrarının sağlanması için gerekli her tedbir alınacaktır» den ştir.

Para Fonu tarafından daima istenen bu istikrar tedbirlerini, Para Fonu kurallarına göre, önemli bir devalüasyonun izlemesi gerekir. Devalüasyon, yine oyunun kurallarına göre, dış ticarette liberasyona yönelişin bir şartıdır. DEVRIM, bir devalüasyona celki çok yakında, en geç yez aylarında gidileceği kanısındadır.

TARİH

ABD 1980 YILINDA NASIL BİR DÜNYA POLİTİKASI İZLENECEK

Prof. **Carroll QUİGLEY**

Eğer aklı varsa, ABD, Yakın Doğu'da mevkini bölgenin üç savaşçı hal kını barındıran Türkiye, İsrail ve Habeşistan'a dayandırmalıdır.

Georgetown Universitesi tarih profesörü Carroll Quigley, Washington'un sözüne kulak verdiği bir kişidir. Profesör, Mart 1968 tarihli Current History'de yayınlanan incelemesinde, ülkesinin çıkarları açısından ABD'nin gelecekteki politikasını çizmeye çalışmaktadır.

ABD, Batı yarımküresinde egemen devlettir. Orada onun la kimse boy ölçüsemez. Dün yada yalnız bir devlet, Sovyetler Birliği ona orada zarar verebilir. Fakat bunu da ancak kendini yok etme pa hasına gerçekleştirebilir. Ote yandan, Sovyetler Birliği, As ya — Avrupa arazisinde güvenliğe sahip olmalıdır, fakat aynı zamanda bugün egemen olduğu alan içinde tutul malıdır. Bu, ancak Doğu'da güçlü bir Çin, Batı'da ise güç lü ve birleşmiş bir Avrupa' nın varlığıyla sağlanabilir. Rusya, Avrupa'ya karşı Doğu Avrupa'daki uydularıyla güvenliktedir. Baskısını Çin' in iç hudutlarına koyabilir. Çin hâlen çok zayıftır, ABD' nin Çin korkusu rasyonel de ğildir. Fakat kuvvetlenince, Çin, açıkça kara hudutlarından gelen baskıyla tutulabilir. Bu baskıyı ancak Sovyet ler Birliği getirebilir. Çın, nükleer bombalarını hedefe ulaştırıcı araçlar yapınca, bunlar ABD'den çok once Rusya ve Japonya'yı tehdit edecektir. (Bu noktada ABD savunması, Çin halkına termonükleer savaş vermek ve rine, Çin ürünlerine karşı biyolojik savaş vermeye dayandırılmalıdır). Ortak tehdit, muhtemelen Rus—Japon yakınlaşmasına yol açacaktır (...)

1980 ötesi dünyada, barış ve savaş arasında keskin bir ayırım olmıyacaktır. Çatışma genişleyebilecek, fakat topye kün bir savaşa dönüşmiyecek tir. Böylece, denizaltı öldürücüleri Okyanus diplerinde, Akdeniz'de ve Norveç denizin de mücadele ederken, bazı bölgelerde ve belli konularda Sovyet — Amerikan ilişkileri dostça olabilecektir. İttifaklar, nükleer saldırının anlığı yüzünden, geniş ölçüde anlamını yitirecektir, bunun yerini bir ittifaka davranmayan gruplaşmalar alacaktır. Güney Asya'da Dulles sistemi tamamen silinecek, Dulles sistemînde Cento ve Seato üyesi olan Pakistan, Kaşmir ve Ladakh anlaşmazlıkları yüzünden, Hindistan'a karşı Çin ile irtibatlı bir Sovyet — Hindistan yakınlaşmasına yol açacaktır. Uzak Doğu'da ABD' nin hududu, muhtemelen Asya kıt'asından Japonya, Avustralya ve Yeni Zelanda'ya doğru çizilecektir. Yakın Doğu'da ABD, eğer aklı varsa, **mevkilini bölgenin üç savaşçı halkını barındıran Türkiye, İsrail ve Habeşistan'a dayandırmalıdır.** Yakın Doğu'da, Rum, Arap, Kürt, Somali halkları arasında yıkıcı faali yetler ve denizaltılar yoluy la Sovyet müdahaleleri olacaktır. Fakat bunların hiç biri ABD için büyük bir teh dit değildir. Endonezya, Güney Doğu Asya., Afrika'nın bü yük kısmı ve Arap Dünyası, süper devletler tarafından, ne halleri varsa görsünler de yip, kendi karışıklıkları için de bırakılacaktır. Şu neden le ki, bulundukları kültürel düzeyde. bu ülkelerin ekonomik ve politik sorunlarına ça re bulmak olanağı yok gibidir. Fransa ve İngiltere dâhil, Batı Avrupa ülkelerinin çoğunu kapsayacak biçimde birleştirilebilirse, Avrupa, Rusya ve ABD'den bağımsız bir süper devlet haline gele bilir. ABD muhtemelen iç so runlarıyla ve Güney Amerika ile meşgul olacaktır. Bu yüzden bölge dışındaki taahhütleri, Uzak Doğu'daki üç (Japonya, Avustralya, Yeni Zelanda) ve Yakın Doğu'da üç (Türkiye, İsrail, Habeşistan) dostu ile ve okyanusların, özellikle okyanus altlarının kontrolünü sürdürme çabasıy la sınırlandırmalıdır.

TEODORAKİS'TEN BİR MEKTUP VAR

— Ritsos — Nâzım Hikmet ve ötekiler —

Osman Türkay

Londra'dan yazıyor

Londra'ya Yunanistan'dan gelen son Ulusal Danışma Örgütü gizli kuryeleri, ünlü Yunan bestecisi Mikis Theodorakis'in batıdaki dostlarına seslendiği özel bir mektubunu getirdiler. Faşist Yunan albaylarının zindana attıkları Theodorakis'e karşı düzenledikleri bir suikast teşebbüsünü dile getiren mektubunda ünlü besteci aynen şöyle demektedir:

«Dostlarım,

Dün gece az daha bir cinayet teşebbüsünün kurbanı oluyordum ailemle birlikte. Olay şudur: Birkaç gün once K. Mutsulas adında bir jandarma gördermişlerdi kapımın önünde nöbet tutsun diye. Bu jandarma, daha ilk davranışlarıyla, benden ne kadar tiksindiğini açığa vurmuştur. Geçen gün, otobüste bize gönderilen paket olup olmadığını, sormaya giden kızımı dövmüştü bu adam. Daha sonra, otobüste paketimiz olduğunu oğluma söyleyen bir başka çocuğa bir iyi sopa çekti. Dün gece saat on civarında, çocukların eve döndükleri sırada kapıda nöbet te bulunuyordu. Çocuklara yüksek sesle bağırmaya ve söymeye başladı. Çocuklar ağlıyarak geldiler eve ve hepimiz balkona çıkmıştık. Kendisine: «Çocukları döven kahraman siz misiniz?» diye sordum. Karım Mirto beni içeri çekti.

Jandarma bu defa bana sövmeye başladı. Kendisine bu hareketinin iyi olmadığını söyledim. Söz düellomuzu işiten köylüler evin önüne toplandılar. Bunun üzerine Mutsulas, otomatik tüfeğini üzerime çevirerek yaklaşmaya başladı. Bir an için hepimizi kurşundan geçireceğ diye düşündüm. Köylüler durumu görerek benim Eichmann olarak adlandırdığım jandarma subayını çağırdılar. Evimiz silâhlı gangsterler tarafından kuşatıldı. İçeri çekildik. Daha sonra patlayışlar işitildi.

Görüyorsunuz dostlarım, her an öldürülebilirim. Bir ormanda, silâhlı vahşilerin tutsağı durumundayım. Ölüm her an kapımı çalmaktadır.»

Dünyaca tanınmış, sevilmiş bir besteci. Yunan albayları tarafından böyle her gün binlerce defa işkence ve acıyla öldürülmektedir. Buna karşılık milyarlık Amerikan firmaları, Cunta'nın yönettiği Yunanistan'da alabildiğine özgürdürler. Amerikan kapitali, Nato'nun askeri kaynakları Cuntayı tutmaktadır çünkü. Mikis Theodorakis ve Yannis Ritsos gibi sanatçıların nasibi tutsaklık, ya da ölümdür.

Yannis Ritsos'a dünyanın her tarafında bulunan yazarlar ve sanatçılar örgütleri tarafından davetiveler yağmaktadır. Bu davetiyeler Ritsos'a gösterilmiyor bile. P.E.N. Club'ın ve İngiliz Sanat Konseyinin davetlerine cevap bile gelmiyor. Yunanistan'dan gelen gizli kuryeler bu davetlerin hiç birinin Ritsos'un eline geçmediğini belirtmektedirler.

Nazım Hikmet'in çağdaşlarından olan Ritsos, hayran lığını hiç gizlemediği Nazım Hikmet kadar yapıt vermiştir. Bunların çoğu yayınlanmış olmakla birlikte, bir kısmı henüz gün ışığına çıkmamıştır. Şimdiye kadar yayınlanmış olan yirmi yedi kitabından bazıları yabancı dillere çevrilmişse de Cunta, Batılı yayıncıların Ritsos'a gön derdikleri telif hakkını bile alıp kendi cebine indirmekte dir. Faşist askeri rejimin kurulmasından sonra, Ritsos'un bütün kitapları toplatılmış ve yasaklanmıştır.

Omrünün çoğunu hapiste geçiren Ritsos, bir zamanlar Joliot Curie'ye yazdığı bir şiirde şöyle diyordu:

Jollot, gît ve kardeşlerimize söyle kî,
Ehrenburg, Aragon, Neruda
Eluard ve Nazım Hikmet
Picasso ve ötekiler.
Sizi sevdiğimiz için kardeşler,
Biz iki bin hapis burada ömür çürütmekteyiz
Yakılan evlerimizin köşetaşlarını kardeşler
Omuzlayımız ki gelecek kuşakları
Yepyeni evler kuralım...
Yepyeni evler, aydınlık, çok pencereli
Yepyeni evler, geniş ve rahat
Pucereleri gündoğumuna, güneşe karşı.
Annelerimizin yürekleri artık bunalmasın
Gecelerin doldurduğu karanlıktan,
Çocuklar uyumasın geceleyin ölümle bir döşekte.

DİL DEVRİMİ NE ÂLEMDE?

cevdet kudret

Ankara'nın sonbaharla birlikte başlayan kalorifer dumanı, isi. pası içinde bunaldım, şöyle bir haftalığına İstanbul'a kadar uzanayım dedim. Orada da kaloriferi yanar ama, Boğaz'ın, Marmara'nın esintisi surup götürür dumanı. Oh! Dunya varmış. Yanız duman ve is mi? Kutu kutu sıralanmış kalfa işçi apartmanlardan, onların — kapıcıların deyimiyle — «üç oca, salon, salamanca» li dairelerin de oturmaktan da bunalmıştım. Bazı gelmişken bizim eski mahalleyi de bir görmek istedim. Bizim oralar, Davutpaşa'sidelesi, Etyemez, Samatya, Cerrahpaşa... Bütün bir çöküntü ve ilk gençlik semti. Kaplamaları yağmurdan, güneşten kararmış, kafesli, cumbalı ahşap evler. Acaba yine öyle duruyorlar mı, yoksa yerlerine çimento surattı çirkin yapılar mı dikilmiş? İlk işim bizim sokağa girmek oldu. Baktım, her şey yerli yerinde. Kaldırım taşlarını bile tanıdım. Yalnız, evler biraz daha eskimiş, ancak birbirlerine dayanarak ayakta durabiliyorlar. İşte bizim iki odalı, avuç içi kadar bahçeli, kuyusuna sarkıttığımız sepetin için de karpuzumuzu soğuttuğumuz küçücük evimiz. İşte, yanı başımızda Nuriye Hocanımın, biraz ilerde Nazlı Hanım teyzenin evleri. Surada İhsan ağabey, Surada kamaroz Cemil Bey, surada berber Salih Efendi, surada kabzımal Haydar Aga oturuyordu. Evler yerli yerinde duruyor ama, içindekiler değişmiş. Saga sola bakınarak yürüyorum, hiç kimse tanımıyor beni. Yabancı seniyorlar. Derken, çocukluk arkadaşlarım Cevdet ile Kudret'e rastlamaz mıyım! Çok yakın dosttururlar, içtikleri su ayrı gitmez. Birbirlerini görünce sarıldılar, hal hatır sordular. Bu ara ben de yanlarına sokuldum, bir iki heşbeşten sonra mahalleyi dolaşmağa çıktık. Anladığıma göre, onlar da benim gibi hasret gidermeğe gelmişler buraya. Yârenliği koyulaştırdılar. Ben söze karışmadım. Bir ara Cevdet sordu :

— Sizin dil devrimi ne âlemde?

Kudret gültümsedi ama, kaygılı görünüyordu.

— Üstünüze iyilik sağlık, ateşi düşmüyormuş. Doktorlar ortada dolaşmamasını salık vermişler. Evden dışarı çıkamıyormuş. «Dilisilin» diye bir ilâç varmış. ikide bir onu yutturuyor, ateşini düşürmeğe çalışıyorlarmış.

Cevdet — Vah vah! Ne zamandan beri yatıyormuş?

Kudret — 1950'den beri. Nerdeyse yirmi yıl dolacak. Bakmışlar ki iyileşmiyor, bir «Dil Akademisi» kurmağa karar vermişler; orada toplanacak dil doktorları icabına bakacaklarmış.

C. — Desene, işler kötüye gidiyor. Peki, Dil Kurumu doktorları ne yapıyor? Ortaya çıkacak yeni rakiplere karşı onlar bir çare oramıyorlar mı?

K — Aramaz olurlar mı! İlk iş olarak hastalığı örtbas etmeğe çalışıyorlar.

C. — Ne gibi?

K. — Anlatayım. Bu yıl, Kurultay toplanmadan önce, Genel Yazman bir basın toplantısı düzenledi; 2 Temmuz 1969 tarihli Cumhuriyet gazetesinin yazdığına göre, «Dil Kurumu'nun, türemediği bazı sözcükler yüzünden eleştirilere uğradığını söylemiş. Kurum'un bilimsel kurallara uygun olarak kelime türettiğini belirtmiş, beşinci baskısı yapılan Türkçe Sözlük'ün içinde yeni üretilen kelimelerden sadece 1200 - 1300 tane bulunduğunu açıklamış.»

C. — Allah Allah! Bütün bu gürültü 1200 - 1300 sözcük için miymiş?

K. — Evet. Yani demeğe getirmiş ki Genel Yazman, ortada korkulacak bir devrim hastalığı yoktur, biz 37 yılda hep hepsi 1200 - 1300 sözcük türetik. Zaten, 37 ateş de ateş sayılmaz.

C. — Benim bildiğime göre, dil devrimi, Atatürk'ün anlatımıyle, «Ulusun, yüksek istiklâlini korumasını bilen Türk milleti, dilini de yabancı dil er boyunduruğundan kurtarmak» amacıyle başlatılmış, Dil Kurumu da bunu gerçekleştirmek için kurulmuştuur. Sorunu bu açıdan alırsak, Genel Yazman'ın sözleri bir çeşit itiraf oluyor: yani, Dil Kurumu, kendisine verilen görevi yapmamış.

K. — «Yaramamış» değil de, «yapmamış» dersen belki daha doğru söylemiş olursun.

C. — Ne gibi?

K. — Genel Yazman bu sözleri kendiliğinden söylemedi tabii. Yönetim Kurulu'nun daha önce, 29 Mayıs'ıyle aldığı bir karar var; bu karar, bir «Bildirin ile «yurttaşlara saygı ile sunuldu.» Genel Yazman işte o Bildiri doğrultusunda konuşmuş olacak.

C. — Ne deniyor o Bildiri'de?

K. — O Bildiri'de, «Türk Dil Kurumu'nun amacının dilimizi özleştirmek ve geliştirmek» olduğu belirtiyor, «dilimizi yabancı diller, boyunduruğundan kurtarmak için, yaklaşık olarak yüz elli yıldan beri süre gelen özleşme akımını hızlandırmak gerektiği,» «dilin hızla arınması ve gelişmesi için ona kendi yapısına uygun olarak müdahale edilebileceği» bir güzel anlatılıyor.

C. — İyi ya işte! Buna ben de imzamı atabilirim.

K. — Bu kadarına ben de atarım. Ama, bildirinin bir de 6. ve 19. maddeleri var.

C. — O maddelerde ne deniyor?

K. — 6. maddede deniyor ki, «Devrimci çabamız, dilimizi hızla kendine yeter duruma götürmek tir...»

C. — Çok güzel.

K. — Evet, çok güzel. Yalnız, bu cümlenin sonunda, «ancak» la başlayan bir cümle daha var.

C. — Nasılmış o «ancak» lı cümle?

K. — Şöyle: «... Ancak bunun da ne kadar kısa olursa olsun bir süresi olacaktır.»

C. — Hmmm! Şimdi iş değişti.

K. — 18. maddede de deniyor ki : «... Alışkanlıkların yenilebilmesi ve çabalarımızın sağlam temeller üzerine oturması için, yukarıda belirttiğimiz gibi, süre ilkesi de önemlidir. Dil Kurumu bu süreyi olabildiği kadar kısa tutmaya çalışmakta, daha çok kısaltmanın ise yararlı olamayacağına inanmaktadır.»

C. — 37 yılda en çok 1300 sözcük. «Süreyi olabildiği kadar kısa tutmuşlar» doğrusu. Toparlak hesap yılda 35 sözcük.

K. — Evet, yılda 35 sözcük.

Biz sokak aralarında böyle konuşa dolaşırken, hava kararmağa başladı. Cumbalı bir evden bir ninni sesi geldi kulağımıza :

Uyusun da büyüsün ninni
Tıpış tıpış yürüsün ninni

C. — Bütün o Kurultaylar, Yönetim Kurulları, Yürütme Kurulları, Bilim Kurulları, çeşitli Kollar, Kolbaşılar, Başkanlar, Genel Yazmanlar, Başyazmanlar, işyarlar, saymanlar, bütçeler, ödüller... Yılda 35 sözcük. Bunun da «akım durum, devrim, açık'ama, basın, yayın, sanık, tanık, emek :, sömürge...» v. b. gibi en başarılıları Atatürk'ün sağlığında, devrimin başladığı ilk yıllarda kurulmuş sözcükler... Peki, bu süre içinde Kurum'un yönetici kişileri, bütün o Kurullar ve Kollar yapmışlar?

K. — Bir çok kitap çıkarmışlar. Bunlar içinde «Tarama» ve «Derleme» sözlükleri gibi yararlı olanları da var tabii. Fakat kurumlar arasında denge kurulamadı, bir kurulun «Hayır» dediğine, kendini daha yetkili gören öbür kurul «Evet» dediği için, o arada bir çok nafıa kitabı çıkmış.

C. — Nası hatır kitabı?

K. — Sözgelimi, yarışmaya katılan üç kitabı Bilim Kurulu beğenmeyip reddettiği halde, Yürütme ve Yönetim Kurulları kendilerine göre bir gerekçe uydurup bunlardan bir tanesi bastırılmış ve ilân edilen ödülü, «ödül» adıyle değil de, «yazı ücreti» adıyle ödemiş.

C. — Yetki konusunda kurullar arasında gene de büyük bir dengesizlik olmamış. Bilim Kurulu'na üçte iki, kendilerine üçte bir yetki tanımışlar.

K. — Bak, bunu hiç düşünmemiştim. Ben, sadece kitabı basılan yazarın o tarihte Yönetim Kurulu üyesi olduğu üzerinde durmuştum.

Epey geride kalan cumbalı evden hâlâ ninni sesi geliyordu :

Huu huu deyiciler
Muradına ermişler
On fırın ekmek yemişler
Daha var mı demişler
Uyusun yavrum ninni
Büyüsün yavrum ninni

Mahalle arkadaşlarım konuşmaya daldıkları için, beni tâ çocukluk yıllarıma çeken bu güzelim ninniyi farkına varmadılar. Cevdet, hâlâ «süreş üzerinde duruyordu :

C. — Demek, «alışkanlıkların yenilebilmesi ve çabaların sağlam temeller üzerine oturması için süreyi daha çok kısaltmanın yararlı olamayacağına inanıyorlar» mış öyle mi? Harf devrimi konusunda Atatürk'ün bir sözü vardır; bilmem hatırlar mısın? Komisyonlar yeni yazının uygulanması konusunda, bi ri 15 yıllık, biri de 5 yıllık iki ayrı görüş ileriye sürmüşler, Atatürk, «Bu iş ya üç ayda olur, ya hiç olmaz» demiş, o süre içinde de olmuş. Sizinki'erse 37 yıda 1200 - 1300 sözcük yapmış. Bunun «özdek, saptamak» v. b. gibi tutunmayanlarını ayırırsak, rakam daha da düşer. Tutunanların da yüzde doksanı devrimin ilk yıllarında, 1932 ile 1935 arasında yaratılmıştır. 37 yıl, aşağıyukarı, bir insan ömrüdür. Yeni şiirin kurucusu Orhan Veli 36 yaşında ölmüştür; alışılmış — hem de nasıl alışılmış — koskoca Divan Edebiyatını yıkan Şinasi 45 yaşında, Namık Kemal 48 yaşında ölmüştür. Bunun yirmi, yirmi beş yılını çocukluk ve ilkgençlik yıllarına ayırırsak, o büyük edebiyat devrimleri 15 - 20 yıl içinde «sağlam temeller üzerine oturmuş» demektir.

K. — Senin karacümle epey kuvvetliymiş.

C. — Halep ordaysa arşın burda. Aradan 37 yıl geçmiş, biz hâlâ buram buram Arapça kokan «ıtıraf, nüsha, maddî manevî, resmî...» v. b. gibi sözlerin karşılığını bulmamışız. Sen yazı yazarken, «manevî, resmî» filân demek gerektikçe rahatsızlık duymuyor musun ?

K. — Hem de nasıl!

C. — Dil devriminin başladığı yıllarda, haftada birkaç gün, gazetelerde beş on yeni sözcük halka duyurulur, yazarlar bunları kullanmağa çalışırlar, böylece, yavaş yavaş artışırdı. Diyeceğim, o zamanlar Dil Kurumu önden, yazarlar arkadan giderdi. Şimdi, bakıyorum, iş tersine dönmüş : yazarlar, sanatçılar önde gidiyor, Dil Kurumu arkadan; hattâ, daha da acıklısı, Kurum, yazarların yarattığı sözcüklerin çoğundan habersiz görünüyor; sözgelimi, «inziva, münzevi» yerine, yazar larımız «çekilge, çekilgen» demiş; açın Türkçe Sözlük'ün adı geçen beşinci baskısını, bu yoldaki sözcük lerin çoğunu bulamazsınız orada.

K. — Mademki iş hesaba döküldü, bir hesap da ben yapayım bari. Eğer ayda 15 sözcük yapılsaydı, bir yılda 180 37 yılda 6660 sözcük ederdi ki, bu da, devrimi geniş ölçüde gerçekleştirmiş olurdu.

C. — O dediklerini bundan sonra yapsalar bari.

K. — Artık ne yaparlar bilmem. Demir tavında dövülür. Aatürk, harf devrimi için, «Ya üç ayda olur, ya hiç olmaz» derken, sürenin uzun tutulmamasına gerekçe olarak, Arada bir harp, bir iç bunran, bir terslik oldu mu, nemen terk olunuverir» kaygısını ileriye sürmüştü. Ne kadar haklı olduğu bu konuda açıkça görülüyor.

C. — Yoksa bir tehlike mi seziniyorsun?

K. — Daha önce de söyledim ya karşı devrimciler dil devriminî kökünden silip atmak için bir «Dil Akademisi» kurma çabasındalar. Akademi'nin harcamalarını karşılamak için de Atatürk'ün mirasının Dil Kurumu'na bağışlanan bölümüne vakıf koşullarını değiştirerek el kovmağa hizmikler de bunu önlemeğe çalışıyorlar. Bu karşılıklı çatışmanın hızlandığı sırada Kurum yöneticilerinin «37 yılda ancak 1200 — 1300 tane kelime üretildi; dilin arınması, özleşmesi için süreyi kısaltmanın yararlı olamayacağı» yolundaki sözleri, «Kaygılanacak bir şey yok, o işi biz zaten idare ediyoruz» anlamına da yorumlanabilir

C. — Desene, ner ikisi de şimdi para kaygısına düştü.

K. — Oyle. Onlar kozlarını paylaşa dursunlar, devrimi yürütme işi gene bizlere, devrim ateşini yüreğinde koruyan sanatçı ve yazarlara düştü. Atatürkçü düşünmek için verilen «dilisilin» haplarını yut mamağa çalışıyoruz.

Hava iyice kararmıştı. Bu ara. önünden geçtiğimiz başka bir evin kafesleri arkasından başka bir ninni sesi geliyordu:

Dandini dandini dastana
Danalar girmiş bostana.
Kov bostancı danayı
Yemesin lahanayı
Uyusun yavrum ninni.
Büyüsün yavrum ninni.

Ninniyi dinlemek için biraz durdum. Yürüdüğüm zaman arkadaş'a rını bulamadım. Karanlıkta kay bolmuşlardı.

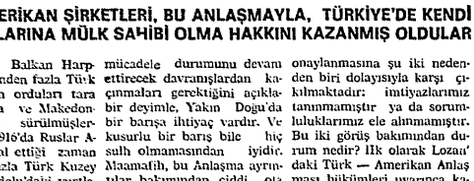

Amerika'da Lozan Tartışmaları

③ AMERİKAN ŞİRKETLERİ, BU ANLAŞMAYLA, TÜRKİYE'DE KENDİ ADLARINA MÜLK SAHİBİ OLMA HAKKINI KAZANMIŞ OLDULAR

1912—1913 Balkan Harplerinde 400 binden fazla Türk işgalci Balkan orduları tarafından Trakya ve Makedonya'dan dışarı sürülmüşlerdir. 1915 ve 1916'da Ruslar Anadolu'yu işgal ettiği zaman 800 binden fazla Türk Kuzey ve Doğu Anadolu'daki yurtlarından dışarı atılmıştır. İsmet Paşa Lozan'da, Türkiye'de fiilen bir milyon evsiz barksız bulunduğunu beyan etmiştir. Bunları Türk Hükümetine yöneltilen suçlamalardan onları tenzih etmek için söylemiyorum. Fakat kişisel güvenlikleri bakımından bu durumdan çok uzakta olan Amerikalıların ve Avrupalıların Yakın Doğu'da uygar denen savaş silâhlarıyla değil de, verinden etmek, vandalizm, katliam, hastalık ve bütün bunların ötesindeki bütün silâhlarla savaşılan bir mücadele durumunu devam ettirecek davranışlardan kaçınmaları gerektiğini açıklabir deyimle, Yakın Doğu'da bir barışa ihtiyaç vardır. Ve kusurlu bir barış bile hiç sulh olmamasından iyidir. Maamafih, bu Anlaşma ayrıntılar bakımından ciddi olarak kusurlu değildir. Kanaatimce Lozan Anlaşması Müttefikler Anlaşması ve Amerikan Anlaşması birarada ele alındığında, ki, Mr. Gerard'ın söylediği gibi bunlar aynı Anlaşmanın parçaları olarak ele alınmalı, bunlar Yakın Doğu tarihinde yüzelli yıllık bir süreden beri yapılmış olan en iyi anlaşmayı teşkil etmektedir. Bu sözlerimin açıklama gerektirdiği ortadadır. Ve sözlerimi açıklamak kümlerine işaret etmek istemiş olduğu hakların da kaybedildiğine inanmak gerekir, çünkü bu haklar Amerikalıara yabancılara garanti edildiği kadar garanti edilmiştir. Bunun üzerinde daha fazla durmayacağım. Teknik ve hukuki bir konudur. Her halâ kârda Amrikan delegasyonu Kapitülâsyonların Müttefiklerin Anlaşma hyükümleri uvarınca fiilen terkedildiğini kabul etmek veya ya da hukuken bunların devam ettiği hususunda israr etmek ve hakların muhafazası için, en son tahlile göre, mücadele etmek arasında bir seçim yapmak zorunda kalmıştır.

Bu arada şuna da işaret edilmelidir ki, Kapitülâsyonlar dan vazgeçmek büyük devlet lerle küçük devletler arasında oldukça yerleşmiş bir prosedür haline gelmektedir. Orneğin, 1921.de Birleşik Devletler Siam'daki diplomatik dokunulmazlık altındaki imtiyazlarını terketmiştir. Anladığıma göre, Çin'deki Amerikan misyonerleri şu sıra- Çin'deki kapitülâsyonlarla da Amerikan Hükümetinin sağlanan haklarından da vaz geçilmesi için bir müracaata imza toplamaktadırlar. Yani, Türkiye'de Amerik'ıların diplomatik dokunulmazlıklarının elde çıkmış olması ilk bakışta göründüğü kadar ciddi bir durum değildir.

Kapitülâsyonlar konusunda Türkler inatçı davranmışlardır ve kapitülâsyonların devamında israr eden bir anlaşma yı katiyyen kabul etmeyecekl erdi. İlk Lozan Konferansının bu yüzden dağıldığını hatırlayacaksınız. Türkler kapitülâsyon rejiminin devamından sa savaşmayı göze almışlardı. Sorun Avrupa devletlerinden biriyle Birleşik Devletlerin ya da bunlardan herhangi birinin böyle bir savaşta Türkleri yenilgiye uğratıp uğratamyacakları değil, savaşı göze alıp almıyacakları idi.

Anlaşmayla sağlanan Amerikan iktisadî haklarına gelince, Amerikanın iktisadî hakları bakımından bu anlaşma birçok yönden bundan önce kilerden çok daha iyidir. İşadamlarına ait kapitülâsyonlar tabiidir ki kaldırılmıştır, fakat bütün yabancı işadamlarının iktisadî haklarını kaldırılmış olduğundan Amerikan iş adamları öbür iş adamlarından daha az avantajlı durumda değildir.

Başka bir deyimle, Amerikan iş adamlarının Türkiye'de diğer yabancı iş adamlarının tâbi olduğu şartları içinde faaliyete devam etmesine izin verilmiştir. Ayrıca, Anlaşma Amerikan şirketlerinin kendi adlarına mülk sahibi olmasını öngörmektedir ki Birleşik Devletlerle Türkiye arasında bundan önce yapılan hiçbir anlaşmada böyle bir hüküm bulunmamaktadır.

İktisadî bölümün bütün hükümleri en imtiyazlı millet ilkesine dayanmaktadır. Yani, Birleşik Devletler vatandaşlarına Türkiye'de müttefik devletlerin herhangi birinin tabi'asına tanınan haklar garanti edilmiştir. Once Türkiye'deki öbür yabancılardan daha fazla şeyi neye istinaden isteyebileceğimizi, ikinci olarak da Türklerin öbür yabancılara tanıdıkları haklardan daha fazlasını neye istinaden bize tanımayı kabul edeceğini düşünmek zordur Türkler bize öbür yabancılara tanıdığından daha çok hak tanısa bile, bu sefer öbür yabancı ülkelerin Birleşik Devletlerin genel diplomatik siyasetine karşı tutumu ne olurdu?.

Bu Anlaşmanın bir parçası teşkil eden Boğazlar Konvansiyonu (sözleşmesi) hükümlerine göre Amerikan ticaret gemilerinin barış zamanında olduğu gibi savaş zamanında da Boğazlardan geçmesine müsaade edilmiş tir. Bunun istisnası Birleşik Devletlerle Türkiye arasında bir savaş çıkmasıdır ki, o takdirde Türkler Amerikan gemilerine el koyabilecekler dir. Lozan Anlaşmasının kabulünden evvel Türkler Boğazları diledikleri gibi kapatma hakkına sahiptiler. Ovsa eldeki Anlaşmada böyle bir husus yoktur. Ve Türkler savaş zamanında Boğazları açık tutmaya mecbur bırakılmışlardır. **(Sonu var)**

SAHNE

GENE BİR KÖY HİKÂYESİ...

Konur Ertop

Yeni sanatımızın köy temasına açılışı şehirli yazarların kalemiyle olmuş, bu yüzden de bir süre yalnız iyi niyete dayanan fakat canlı gözlemden uzak düşen eserler ortaya konmuştur. İkinci Dünya Savaşından sonraki dönemde artık köyden yetişen yazarların eserleri Türk köyü nün gerçek çehresini sanat eserine konu yapmaya başlamıştır. Böylece köydeki ortave âdetler, toplumsal yaşayış, üretim ilişkileri hikâye, roman, daha sonra da sahne ye yansımaya başlamıştır. 1950 ile 1960 arasında köy edebiyatının köye yönelen bilimsel araştırmalara dahi önceliği olduğu söylenebilir. Ve le ki, toprak mülkiyeti, tarı mın plânsız makineleştirilmesi, sanayi gelişmeden şehirlere nüfus akımı gibi sorunlarda sanat eserinin işaret leri toplum bilimden, iktisattan, beşeri coğrafyadan daha önce ve daha doğru tesbitler getirmiştir. Fakat bu eserler yavaş yavaş birbirinin kopyası olmaya başlamış, hepsi birden sömürücü ağa,, firsatçı imam, ülkücü öğretmen, temiz yürekli yok sul ırgat gibi kişiliksiz klişelerle yüklenmiştir. 1960'tan sonraki köy edebiyatında en ustaların eserleri dahi karakter yaratma bakımından güç süz kalmakta, sadece beylik tip'lerle kendini kurtarmaya çalışmaktadır.

Kent Oyuncuları'nın sahneye çıkardığı «Batak Göl», köy edebiyatının bu eksikliğine karşı, psikolojik gözlemlere de dayanma meraktıyla dikkati çekiyor. Fakat orada kalıyor.

Oyunun yazarı O. Zeki Oztüranlı yıllardır Söke'de avukatlık yapmaktadır. Bu ilk oyununda, yakından bildiği bir konuyu, topraksız köylülerin yaşama savaşını, eski toprak ağalarının artık göllere de sahip çıkmalarını anlatıyor.

Balkan savaşında Rumeli'den gelen göçmenler Batak Göl (Bata Gölü) yakınlarına yerleştirilmişlerdir. Dağdaki zeytinlikleri beş para getirmemektedir. Ağalar göz yu tırmadığı için gölden avlanarak geçinmeleri de imkânsız olmuştur.

Sadık'ın(Salih Sarıkaya) babası gölde kaçak avlanırken öldürülmüştür. Amcası Hasan'ı (Müşfik Kenter) da aynı sonuç beklemektedir. Evde kalmış geçkin ablası Fatma (Yıldız Kenter) kardeslerine kol kanat germe ca basındadır. Kurtların didiş mesi Hasan'ı ağabevine ait uydurma bir borç bahanesiv le içine çekecek gölden avlanan kaçakçılarla işbirliğine sürükleyecektir. Ustelik ölürülen ağabeyinin kaatili diye bu işle hiç ilgisi olmayan göl bekçisi Arap Aliyi vurarak cinayet de işlemeye yönel tilecektir. Genç Sadık'a başkasının irzına geçtiği bir kız «Alman tüfeği, çizme, beşibiz yerde, 2000 lira da para» kar şılığında yamanacaktır.

Derken Hasan, agabeyinin borcu bulunmadığını, cinavet ti Ali'nin işlemediğini, geltnin «kız» olmadığını öğrenir. Bozuk düzen karşısında eli kolu bağlıdır. Kaçakçılarla işbirliği yapmış, avuç dolusu para ödemiş, elin pisliğini temizlemeye itilmiştir. Çarışmada bir dela olsun kazana bilmek için gölün kanalını dinamitle atmağa kalkar. Sular boşalınca ortaya çıkan topraklar, tarla olarak köylülere kalacaktır. Ne var ki kendisine yutturulan dinamitler de hilelidir, tahrip güçleri yoktur. Kuru gürültü ortalığı sarar.

Muhtarı, bekçisi hesap sormak için kapıya dayanırlar. Tek başına giriştiği savaşta yenik düşen Hasan kendini vurur. Başlık parası havasa savrulan kardeşi askere gitmiştir. Ablası çıldırır, jandar mava teslim edilir.

Batak Göl'de gene köy edebiyatının klişeleri sahnededir. Ortada dolaşan gene karakter değil tiplerdir. Bu arada esere, psikoloji derinliği kazandırmak için Bernarda Albanın Evi'nden tılsım aktarılarak geçkin kızların marazi kişiliklerine ait sahneler yerleştirilmiştir.

Ozturanlı'nın Kenter'lerle birlikte dört dela değiştirip yeniden vazdığı oyunu bir iyi niyetin ürünü olmaktan öteye geçmemiş, usta bir topluluğun derli toplu gösterisiyle güç belâ avakta durabilmiştir.

Gerçekçi etkiyi arttırmak yöresel rengi vermek için olmalı, oyun şive taklidiyle sakatleniyor.

Köyün yerlileri Güney – Batı Anadolu ağzıyla, göçmen ailesi Rumeli ağzıyla konuşuyor. Taklitler zorlamavla yürütülüyor. Ustelik vanlışlar da vapılıyor. Göçmen Hasan'la Fatma, kelime sonundaki bütün «ç ve ş» leri «j» seklinde söylüyorlar. Ovsa bu süreklileştirme, ancak bir sonraki kelime «o,v» gibi dudak sesleriyle başlayınca meydana gelir. «Üç—bin», «alış — veriş» sözleri. «üj—bin», «alj — veriş» olur.

Oyundaki şive taklidi söz diziminde, deyimlerde ve belli başlı birkaç fonetik özellik te kalsa böyle vanlışlar azaltırdı. Batak Göl'ün baştan sona devam eden tekitleri, dikkatı dağıtıp sevirciyi sıkmaz, sahne dilimizi geliştirme çabasından uzak düşmez di.

Oyunda kulture, argoya o kadar çok yer verilmesi de yazarın dil karşısındaki vanlış seçimlerindendir. Kahramanlar kızdıkça kulturu bırakmakta, sevinci ise bu sözler karşısında kahkahalar atmak tadır. Boylece gerilimi, çatışmayı, patlamayı göstermesi beklenen bir imkân elden kaçırılmaktadır.

Batak Göl sahnelenirken hafif batı müziğinin aslarından Durul Gence'nin bateri soloları'yla konuya eşlik etmesi istenmiş. Müzikçi, sanne arkasında yer aldığı zaman oyun boyunca doğaçtan nasıl çalıyordu, bilmiyorum. Benim izlediğim gosteride teype hatalı alınmış seslerle yapmacıklı, duygusuz bir müzik dinletiliyordu.

Refik Eren'in köy gerçeği ne uygun dekoru ustalıkla hazırlanmıştı. Evin içiyle dışarıyı birarada gösteren eş zamanlı sahne düzeni de başarılıydı. Ama tabii köy evinin içinde ha bire pabuçla ge zilmemesi gerekiyordu!.

AMATÖR TİYATROLAR ARTIK ÖRGÜTLENMELİ

Hatırlanacaktır: 1963 yılında Bursa Milletvekili Sadrettin Çanga ve 106 arkadaşı bir «Bölge Tiyatroları Kanun Tasarısın hazırlamışlardı. Tasarı Geçici Komisyon Raporu ile birlikte Meclis'e sevkedilirken sanat çevrelerinde büyük bir gümbürtü koptu. Tasarı üzeride böyle bir tepkinin gösterilmesi son derece hakkı ve yerinde i di. Çünkü hazırlanan «Bolge Tiyatroları Kanun Tasarısın nın pek çok maddesi (örneğin 3., 4., 5., 6., 7. ve 19. Maddeleri) Anadolu'da tiyatroyu ilk kez örgütlü bir biçim de kurarken kaskatı bir merkeziyetçiliği ve Devlet Tiyatrosunun Bolge Tiyatroları üzerinde egemenliğini sağlıyordu. Tasarı o hâliyle kanunlaşsa idi, taşrada tiyatro için kadrosuna büyük b. bölümünü seferber eden, her yıl Ankara Devlet Konservatuvarından sadece birkaç yeni sanatçı kazanabilen Devlet Tyatrosunun, yurdun dört bucağında kurulacak ve merkez sayıları sekizi bulacak olan Bolge Tiyatrolarına ilk ağızda nereden oyuncu bulacağını bile kestirmek güç olacaktı. Hiç şuphusuz dün Kayseri'de kurulmuş bulunan göstermelik tiyet ronun başına bugün ne gelmişse Bölge Tiyatrolarımızın da başına o gelecek, aylar önce tantanalı bir biçimde açılışı yapılan İstanbul'daki Kultur Sarayı bugüne değin ne işe yaramışsa Bolge Tiyatroları da tüç aşağı — beş yukarı aynı işe yaramış olacaktı : Bo- bol gösteri, çok çok şak şak ve perde gerisinde oynanan boks ve güreş oyunları

«Bolge Tiyatroları Kanun Tasarısta ortaya atıldığı tarihlerde İstanbul'da toplanan bir «Müzik ve Sahne Sanatları Danışma Kurulu»» burada yapılan tartışmalar, ardından dergi ve gazetelerde yayımlanan konuyla ilgili yazılar, Ankara'da düzenlenen açık — oturumlar tasarının o hâliyle Meclisten çıkmasıyla amacın baştan bogazlanacağı gerçeğini ortaya koydu. Tasarı da Meclis'e sevkedilmeden kaldı. Kalış o kalış.

Milletin temsilcileri ve yöneticileri demokrasi sandıkları bir oyuna kendilerini oyletip kaptırmış durumdalar iki, halkın eğitiminde, kültür hayatını geliştirmede, onun aydınlanıp bilinçlenmesinde katkıda bulunabilecek bir «Bölge Tiyatroları Ulkusu nün bağımsız bir yolden gerçekleştirilmesini onlardan beklemek büyük safdık olur. O halde neyapmak gerek? Anadolu'nun tiyatroyla ilşkisi birakalım yine, geçim derdine düşmüş birkaç büyük kent bulvar tiyatrosu ile birkaç ülkücü tiyatro topluluğunun yaz turnelerindeki geçici gösterilerinde mi düğümlensin? Ustelik bu tiyatroların en ülkücü olanları bile belki birer «halkçı» tiyat rosu» değil. Bu yüzden ne ölçüde inandırıcı ve etkili olabilecekleri de ayrıca tartışılabilir. Bu genel görüntüm karşısında biz yine halkın tiyatrosunun halkın içinde varolabileceğine inanıyoruz. Bugun tiyatromuz tarihinde bir «Köy Seyirlik Oyunları nın varlığından sozedebildığımize göre, Anadolu kendi tiyatrosunu yesertip yücheceek köku içinde taşımaktadır İşte bu kokun üstünde oncelikle durulması gerek.

Yukarda sertivenni kısaca özetlediğimiz «Bölge Tiyatroları Kanun Tasarısı» nı eleştirenlerimizden çoğu, daha gerçekçi olabilmek amacıyla Anadolu'da öncelikle «Bölge Konservatuvarları» kurulması gereğini öne sürdü. Anadolu çocuklarının bu konservatuvarlarda yetiştirilerek tiyatrolarını kurmaları ve ona sahip çıkmaları önerildi. Aradan geçen yıllar içinde yurdun surasında fışkıran amatör tiyatro toplulukları öne sürülen bu önerinin boş, dayanaksız bir öneri olmadığı gerçeğini ortaya koymaktadır.

Ben bugun (İstanbul ve Ankara'daki Universite Kulüplerini ve yine bu büyük kentlerin doğuştan olanaklı özel okul ve kolejlerinin tiyatrolarını hesaba katmaksızın) tam anlamıyla amatör tiyatro niteliğinde sekiz kadar topluluk adı sayabiliyorum. Bu topluluklar Tarsus'ta, Bafra'da, Uşak'ta, Amasya'da ve bunun gibi Anadolu'nun çeşitli köşelerinde, geçimlerini sağlayacak bir ana işın dışında tiyatroyla uğraşıyorlar. çoğu nə yapmaları gerektiğinin ve ne yaptıklarının bilincinde. O.D.T.Ü. nün düzenlediği Tiyatro Şenliklerine katılmak için her yıl bir kısmı Ankara'ya geliyor bu toplulukların. Universiteli gençlerle yılsal bir tiyatronun gerçekleşmesi yolunda tartışmaları giriyor, onlarla kaynaşıyor ve çoğu kez onlar bizlere pek çok şey öğreterek dönüyorlar yerlerine. Aralarında topladıkları üç — beş kuruşla bir oyun hazırlamayı başarabildikleri gerçeğini, bu oyunu oynayabilmeleri için kendilerine bulundukları yerde çoğu kez bir yer, bir sahne verilmesinden kaçınıldığı halde çalışmalarını sürdürebildikleri gerçeğini, kendi yazar ve oyuncularının yine kendi içlerinden çıkabildiği gerçeğini öğrenerek dönüyorlar. Sonra aralarında topladıkları yine o üç — beş kuruşla tiyatrolarını yeniden ve sessiz — sedasız sürdürme kavgasına giriyorlar. Ama bu topluluklar aralarında öğrütlenmedikleri için zaman zaman yenik düşüyor; bunca çaba ve yılmazlığı, bunca yeteneği bir bütün olarak amaçlarına doğru kanalize edemiyorlar.

Bugun Türkiye'deki tutucu egemen güçler herşey gibi tiyatroyu da halkın bilinç lenmesi, insanın değişmesi yönünde örgütlenmeyecekleridir. Bir «Bölge Tiyatroları Kanunu» çıksa bile egemen güçler bu tiyatroları da elbette dolaylı ya da dolaysız yollar dan kendi dogrultuları içinde varedecekleridir. Bu gerçeği gözönünde tutarsak Anadolu'nun çeşitli köşelerindeki ve sayıları her gün biraz daha artan amatör tiyatro topluluklarının bağımsız olarak kendi aralarında örgütlenmelerinin mutlaka ve öncelikle gerektiğini söyleyebiliriz. Bu topluluklar ayrı ayrı harcamakta oldukları pare ve emeklerini birleştirebilir, bugün egemen çevrelere bağlı hiçbir kuruluşun ya da kurumun vesayeti altına girmeden kendi tiyatrolarına kendileri sahip çıkabilirler, Emek ve paralarını dağınık bir biçimde kullanan bu topluluklar bir Federasyon halinde örgütlendiklerı takdirde ilerde Bölge Tiyatrolarının da yozlaşmasına izin vermeyecek bir güç ve bu tiyatroların birer temel taşı olacaklardır.

Adalet Ağaoğlu

KİTAPLAR

«KARADENİZ'İN KIYICIĞINDA»

Rauf Mutluay

Geçen haftanın gazeteleri aynı acı haberi başlık yapmakta birleştiler: «Ormanlar Yanıyor» (Milliyet), «Ormanlar Yakılıyor» (Cumhuriyet) (28 Kasım 1969) «Biga'da, Kastamonu'da, Derbent'te, Sakarya'da 39 yerde, Düzce'de aynı anda 10 ayrı yerde or manlar yanıyor. Yurdumuzun batı kesimlerinde, özellikle Marmara'da çıkan yangınlar, zmit, Adapazarı, Düzce bölgelerine atladı, göller yangınların tarla açmak için çıkarıldığını bildiriyorlar..», «Orman suçlarının affedileceğinin açıklanması üzerine ormanlar yakılıyor — Yalnız Sakarya'da 39 yangın çıktı ve lodosun etkisiyle genişledi. zmit'te 200, Düzce'de 183 hektarlık orman yandı. Sakarya Orman Başmüdürü Unaldı, bazı köylüler ormanlık bölgeleri tarla haline getirmek amacıyla bu yola başvurmakta dırlar dedi.»

Kaç bin orman suçlusunun bulunduğu, «Ekmek kavgası» nın bu zorunlu sayılan yolun da yargılananların bağışlanmaları için gerekçeler hazırlandığı da daha önceki günlerin haberleri idi. Radyolar da «iyi ahlâk derneği»nin ögütleri türünde «yurdun yesil örtüsünden» söz edile dursun, «ormanlar yakılıyor» gerçe Kasıtlı olduğu açıkça belirdiği zaman gazetelerin üç dört sütunluk baş köşelerinde iri puntolarla ilk sayfa haberi, arasına görüldüğü za manlarda «yerel olay», «olağan durum» sayılıp geçiştiri lerek. Toplumsal araştırılar bu yönde derinleşirken edebiyat, görevini öncelik yaptıyor gene «Karadenizin Kıyıcığında» romanını okuyanlar, bu konunun bütün insancıl ve eşaresiz» yanlarını anlatılmış bulacaklar, iyice..

1969'un sesizlikle karşılanan değerli kitaplarından biri Rifat Ilgaz'ın eseri: Karadenizin Kıyıcığında (Cem Yayınevi, 351 sayfa, 12.5 lira). Hakkında hiç bir eleştiri ve tanıtma yazısı çıkmadı; edebiyatçıların yakındıkları edebiyatçıların tamıdıkları sessiz karşılama. Bu suçta hepimiz ortağız. «Karadenizin Kıyıcığında» romanını ben de yazık ki çok geç okudum. Bu yazı, iyi bir edebiyat eserinin karşısında duyulan içten saygı ve sevginin gecikmiş duvurusu olacak. Vaktinde farkına varmamış olmanın özürüyle birlikte.

Ilk sayfada Akçakoca'nın bir bekâr değirmeninde girersiniz. Bunca, yanı — Çukurova'sı, Toros köyleri, Marmara adaları, Ege kıyıları, Doğu dağları, Orta Bozkırının çeşitli kentleri nice hikâye ve romana konu olmuş Anadolu'nun Karadeniz kasabalarından biri. Mehmet Seyda'nın «Zonguldak Hikâyeleri», Fikret Otyam'ın «Irıp röportajı, Ilhan Tarus'un o eski «Bir Gemi» piyesinden başka eser hatırlamıyorum Karadeniz gerçeği üstüne. Bir de Orhan Şükrü'nün «Dünya» tetrikala rında kalan Trabzon izlenimleri..

Romancı'nın kahramanı Ahmet'tir; yiğit, atılgan, yakışıklı, mert, cömert, hak kavgasında dirençli, arkadaş sevgisinde özgeçili pişmiş bir deniz eri. Ama denizden kur tarılan Recep hep öne çıkar gittikçe. Karadenizin bu özgür tayfası, kasabada kaldığı sürece fındık değirmeninde döndürerek ve Güllü ile düş her kararak yaşar bir süre. Bu iki delikanlının çevresinde — uzunca bir giriştен sonra — bütün kasaba seçilir yavaş yavaş, alacakaranlık tan gittikçe aydınlığa çıkarak. «Açına» yapmak için orman yakan arabacı Hamit'le Ahmet'in «ev külfetleri», Durdu Kadın'la Huriye Abla, Bu güllerin dulu Raife ile Adile Kadın ve Şerife, Sofiye ile Güllü, Hacer'le Saniye. erkek sorumluluğunu eşit emeklerle katılan kadın güçleri. Tarladan fabrikaya, oda işinden tarla ırgatlığına kadar ner alanda ter döken şalvarlı, vel dirmeli kasaba kadınlığı. Çevrelerinde kurulmuş tuzakların av, özgürlüklerini sağlayacak en küçük haktan yoksun, alt bildiğine ihmal edilmiş, kuşlanılmış bir «ikinci cins». Konunun bu yanının bir de Tarık Dursün'un «Denizin Kanı» romanında ayrıntılarla anlatıldığını okumuştum. Rifat Ilgaz da aynı gerçekçi tutumla kasaba kadınlığına yak laşır iyice; bütün yaşam, onların ekseninde dönecektir.

Gecekondu tarlalar kazanmak işinde geç kalmış atılgan ve çaresiz girişimler; Ahmet'le Hamit'in bütün aile üyeleriyle birlik giriştikleri o sonsuz umut ve özlem, bir sınıra, kasaba ağası Hacı Dursun'un hileli yasa oyunlarıyla desteklenen aç gözlülüğüne gelir dayanır. Bir yanda Güllü üzerinde yoğunlaşan iştahlar, bir yanda açma'ları kapışmak fırsatçılığında nazırlanan tuzaklar gelip gelip çözülmez bir düğüme dayanır. Herşeyin uzağında yaşayan Recep'in kişisel mutluluğa uzanan temiz duyguları, ağaoğlu Şemsi ' şımarıklığının doymazlığından kurtulabilir mi? Benzerlerine baka baka kendine hak saydığı yolda Ahmet, emeğiyle kurduğunu sandığı fındıklığa sahip olabilir mi? Ormanı yakan kim, onu tarla diye avcuna alan kim? Hapse kim gönderilir, insanların dilek ve umutlarına karşın bütün düşler nasıl yıkılır? Rifat Ilgaz, Akçakoca köşesine eğilen küçük bir dikkat diliminde bütün bu sorulara en doğru cevapları verir. «Karadenizin Kıyıcığında», yalınlığı içinde güçlü, basit görünen dokusunda zengin, iyi gözlenmiş, iyi anlatılmış, iyi değerlendirilmiş bir roman çalışmasıdır. Okumamış olmak bir kayıp sayılmalıdır.

Romanda bir kasabanın bütün ilişki noktaları, gerekli bütün köşebaşları vardır: Kahveler, aşçı dükkanları, fabrika kalabalığı, çarşı, kahrakol, mahkeme, düğüm delikanlıları, ev dünyası.. Hiçbir insan üzerinde gereksizce durulmaz. Birkaç renkli bu sade dokumada iplikler, olay zincirleri, günlük hayatın ola bilirliği içinde kendiliğinden bağlanır bibirine. Doğrusu yu rucu bir etki, keskin bir sonuç, çok dramlı bir düğüm ararsanız yanılacaksınız. Bir küçük kesittir bu doğal yaşantıdan. Herşey kendi basıt liği ve küçüklüğü içinde, ken di oranında yankı yaratarak sürecek öylece. Ahmet'in erkeçe yiğitliği ve tabancası, Recep'in iyi niyetlerle yüklü saf hesapları, Hamit'in kabadayılık sınırında direnmeye çalışan arkadaş sevgisi, Güllü'nün yeteneği orannda çarpışan gözüpek namusu. İşe yarayacak mı? Toplumsal gerçeklere hangi kişisel güç le karşı konulabilir? Kahramanlık nerede biter ve işe yaramaz hiç? En güçlü ve inançlı direnişler bile hangi ihanetlerle bir yerde sıfıra iner.. Ve Recep soyunuverir kıyıda. Bir anda «Semender» in burnunda ıslak bir gemici oluverir. Akçakoca günleri çeride, Güllü Şemsi'nin — bi lmmez nasıl — koynunda, Ahmet dövüşken yalnızlığın cezasında, Durdu Kadın ecel gibi gelen doğal kavganın erken mezarındadır. Hiçbir şeye çözüm getirmez «Karadenizin Kıyıcığında» Rifat Ilgaz. Hangi gerçek çözüm, hangi umutlu sonuç var ki aslında?.

Onun için «Düzce'de aynı anda on ayrı yerde» orman lar yakılır gene. «Yalnız Sakarya'da 39 yangın çıktı. Izmit'te 200, Düzce'de 183 tek tarlık orman yandı» diye ya zar gazeteler. Her birinin altında, yurt zenginliklerini vele veren bir çaresizliğin zo runluğu, «Karadenizin Kıyıcığında» bir örneğini gördüğümüz toplum sancısının ver çeği vardır. Romantik buluşlardan öylesine tam ayarında uzak, başka hiç bir sonucun yakışmayacağı bir gerçeklikle gelirsiniz son sayfaya. Gerisi okura düşer artık; yazarın sunduğu bir edebiyat eseri ancak bu kadar bilinçli bir gerçeklikle uyarır okuyucusunu, Karadenizin kıyıcığında başladığınız iç sorgu, romanın bitiminden sonra sürecektir anılarınızda.

Haberler

EVRENSEL ÖĞRETİM

Barış Aracı Okul Dünya Derneği (EIP), Garry Davis'in ün kazandırdığı «Dünya Vatandaşları» grubuyla birlikte, Paris'te eğitim sorunuyla ilgili bir toplantı düzenledi. Toplantıya Milletlerarası Kalkınma Merkezi Başkanı «Dünyanın Açlığı» kitabının ünlü yazarı Josué de Castro ve Nobel Fizik Ödülünü kazanan Alfred Kaseer gibi kişiler do katıldı. Toplantıda Prof. Castro, azgelişmiş ülkelerdeki üniversite öğretimini eleştirdi :

«Bu ülkelerde üniversite, az sayıda imtiyazlıya, halkta kökleri olmayan ve bu yüzden de yaratıcı ve yenilikçi hamleden yoksun, ithal malı sahte bir kültür vermektedir. Bu üniversitelerden, bu imtiyazlara yol açan statükoyu kabullenme ve savunmaya yönelmiş prefabrike bir zihniyette çıkılır. Ulusal uşaklık ve azgelişmişlik pahasına bu imtiyazlar savunulur. Bu Üniversiteler de kesinlikle antidemokratik bir kültür tipi söz konusudur. Bu akımı devirmek için, bir eşitlik ideolojisiyle dinamik bir kitle kültürü yaratmak gereklidir.»

Nobel Ödülü alan Kastler ise gelişmiş ülkeler üniversitelerini eleştirdi. Üniversite, adı üstünde üniversel, yani evrensel bir kurumdu. Ulusal egoizmden, bir kastın egoiz aracı olmaktan kurtarılmalıydı. Universite, huduları olmayan bir dünya fikir birliğine açılmalıydı.

ABD'DE TÜRK SANAT SERGİSİ

Amerika'da düzenlenecek «Çağdaş Türk Sanatı Sergisi» için New York Üniversitesi adına iki uzman Türkiye'ye geldi. Jüri üyesi uzmanlar, Resim ve Heykel Müzesinde Türk sanatçılarının eserlerini incelediler.

New York'ta açılacak sergi, sonra çeşitli Amerikan şehirlerinde dolaştırılacak.

RCD ORTAK FİLMİ

Türkiye, İran ve Pakistan'ın kurduğu RCD örgütü, ortak bir fillim yapımına girişti. Bu dökümanter fillmin senaryosunu Çelik Sidal adlı bir Türk hazırladı. Rejil İran'a ve çekim ise Pakistana bırakıldı.

RCD ayrıca üye ülkeler filimlerinden bir «Filim Haftası» düzenleyecek.

TARANCI'NIN EVİ MÜZE OLUYOR

«Otuzbeş Yaş» şiirinin yazarı Cahit Sıtkı Tarancı'nın doğduğu ev, «Tarancı Müzesi» haline getirilmek üzere. Diyarbakır Turizm Derneği tarafından satın alındı.

GECEKONDUDA TİYATRO

Devrim İçin Hareket Tiyatrosu, Saruhane semtinde gecekonduları yıkıdanlara «işgal» oyununu oynadı ve gecekonducularla «yıkım» olayını tartıştı. Temsil ilgiyle izlendi ve gecekonducular ağlayarak, «Bizim hayatımız mahvoldu» diye bağırdılar.

«İPOTEKLİ TARLALAR»

Merkezi Konyada olan Anadolu Tiyatro Topluluğunun Develİ'de «İpoteki Tarlalar» oyunmasını kaymakam önledi. Oyun, en büyük toprak ağalerisiz hiç bir kitle kültürü yaratmak gereklidir.»

Nobel Ödülü alan Kastler ise gelişmiş ülkeler üniversitelerini eleştirdi. Üniversite, adı üstünde üniversel, yani evrensel bir kurumdu. Ulusal egoizmden, bir kastın egoiz aracı olmaktan kurtarılmalıydı. Universite, huduları olmayan bir dünya fikir birliğine açılmalıydı.

ABD'DE TÜRK SANAT SERGİSİ

Amerika'da düzenlenecek «Çağdaş Türk Sanatı Sergisi» için New York Üniversitesi adına iki uzman Türkiye'ye geldi. Jüri üyesi uzmanlar, Resim ve Heykel Müzesinde Türk sanatçılarının eserlerini incelediler.

New York'ta açılacak sergi, sonra çeşitli Amerikan şehirlerinde dolaştırılacak.

RCD ORTAK FİLMİ

Türkiye, İran ve Pakistan'ın kurduğu RCD örgütü, ortak bir fillim yapımına girişti. Bu dökümanter fillmin senaryosunu Çelik Sidal adlı bir Türk hazırladı. Rejil İran'a ve çekim ise Pakistana bırakıldı.

RCD ayrıca üye ülkeler filimlerinden bir «Film Haftası» düzenleyecek.

TARANCI'NIN EVİ MÜZE OLUYOR

«Otuzbeş Yaş» şiirinin yazarı Cahit Sıtkı Tarancı'nın doğduğu ev, «Tarancı Müzesi» haline getirilmek üzere. Diyarbakır Turizm Derneği tarafından satın alındı.

GECEKONDUDA TİYATRO

Devrim İçin Hareket Tiyatrosu, Saruhane semtinde gecekonduları yıkıdanlara «işgal» oyununu oynadı ve gecekonducularla «yıkım» olayını tartıştı. Temsil ilgiyle izlendi ve gecekonducular ağlayarak, «Bizim hayatımız mahvoldu» diye bağırdılar.

«İPOTEKLİ TARLALAR»

Merkezi Konyada olan Anadolu Tiyatro Topluluğunun Develİ'de «İpoteki Tarlalar» oyunmasını kaymakam önledi. Oyun, en büyük toprak ağalerisiz hiç bir kitle kültürü yaratmak gereklidir.»

KÖYDEN ŞEHİRE TİYATRO

Konya'ya bağlı Derbent köyünde İlkokul öğretmenleri bir köy tiyatrosu kurdular. Topluluk, Cahit Atay'ın «Pusuda» sıyla çalışmaya başladı. Tiyatro yöneticileri. «Şehre de geleceğiz. Köyü şehre tiyatro yoluyla tanıtacağız» diyorlar.

YENİ KÜLTÜR MÜSTEŞARI

Milli Eğitim Bakanlığı Kültür Müsteşarlığına, yardımcılardan Mehmet Onder atandı, Farsca ve Fransızca bilen Onder, onlu yıl Konya Mevlâna Müzesi Müdürlüğü ve üç yıl Eski Eserler ve Muzeler Genel Müdürlüğü ve üç yıl Eski Eserler ve Muzeler Genel Müdürlüğü yapmıştır.

FEMİNA ÖDÜLÜ

On kadından kurulu jüri, bu yılki Femina ödülünü, 46 yaşında kır saçlı, atlet vücutlu Jorge Semprun'a «Ramon Merkader'in İkinci Ölümü» adlı romanıyla verdi.

İspanyol asıllı yazar, otuz yıldır Fransa'da yaşamaktadır. Daha çok casusluk romanlarıyla ve «Savaş Bitmiştir», «Z» gibi sinematografik eserleriyle tanınmaktadır. Ödül kazanan eseri ise, bir casusluk romanı değildir.

Médicis Ödülü jüri üyeleri do, Helène Cixous'un «Da dans» yapıtını seçtiler.

ŞOLOHOV VE SOLZENİTSİN

1965 Nobel Edebiyat ödülünü kazanan Sovyet yazarı Mikhail Solohov, Alexandr Solzenitsin aleyhindeki kampanyaya katılmıştır. Açılan kampanyanın amacının, Solzenitsin'i Batıya iltica ya ikna etmek olduğu söylenmektedir. Solohov yaptığı bir konuşmada Sovyet aydınlarının ‚Batılı burjuva uşaklarına hizmet etmek isteyen ve eserlerini gizli yollarla Batıya kaçıran Sovyet yazarlarını istemediklerini belirtmiştir. Buna karşılık ünlü Sovyet şairi Yevgeni Yevtuşenko ise Solzenitsin hakkın daki Birlikten atma` kararını tekrar gözden geçirmeleri için Sovyet Yazarlar Birliğine bir mektup göndermiştir.

BECKETT TÖRENE KATILMIYOR

Samue Beckett, Nobel Ödül verme törenine katılmıyacak. Ama, Sartre gibi beratı ve ödülü almayı reddedemedi. 800 bin Türk Lirası tutarındaki ödülü, Beckett'in adına yayımcısı alacak.

TEODORAKİS'İN ÇİLESİ

Ünlü Yunan bestecisi Mikl Teodorakis'in dövası dördüncü kez ertelendi. Besteci cunta döneminden önce, askeri birlik lerin sertliğini yeren bildiri yayınlamaktan suçanmaktadır. Teodorakis, hükümet darbesinden beri sürgünde yaşamaktadır.

SEKS'E KARŞI BASKIYI TEL'İN!

Roma Üniversitesinde temsil veren «New York Canlı Tiyatrosu»nun aktör ve aktrisleri, Rektörün «Üniversite içinde yarı çıplak insanlar müshetcen oyun oynuyor» ihbarı üzerine karakola götürüldüler. Öğrenciler, Rektörün tutumunu kınadılar ve «sekse karşı baskı»yı tel'in ettiler.

RUBINSTEIN

XX. Yüzyılın e niyi piyanisti olduğu iddia edilen Rubinstein, dört yıldan beri otobiyografisini hazırladığını, altıyüzüncü sayfaya geldiği halde ancak yirmilki yaşına kadar başından geçenleri yazabildiğini söylemektedir. Sanatçının yaşı dünündüldüğünde hazırladığı otobiyografinin bitme ihtimali uzak görünmektedir.

YILIN EN İYİ BESTECİSİ

Belçika Kraliçesi Fabiola, Brüksel'de yılın en iyi bestecisine verilen «Kraliçe Elizabeth Ödülü» nün verilişinde hazır bulundu. 100 bin Belçika Frankı değerindeki birinci ödül, «İkli Parçalı Senfoni» nin Roman yalı bestecisi Nikolai Bolü'ye verildi. İkinci öldülü, Amerikalı Carl Corte aldı .

D.H. LAWRENCE BEYAZ PERDEDE

Genellikle romanlar film haline getirilince, romanı önceden büyük bir zevkle okumuş olan seyircileri film müthiş hayal kırıklığına uğratır. Bu yönden, D. H. Lawrence'in «Women in Love» inin filminin bir istiana saymak gerekiyor.

Filmde romanın derin duygusal havası olduğu gibi yansıtılmış. Larry Kramer D. H. Lawrence'in bütün özelliklerini ve ustanlıklarını hiçbir değişiklik yapmadan senaryoya geçirebilmiş. Yönetmen Ken Russell da bu senaryoyu güzel fotoğraflar ve zevkli sahneler ile mükemmel bir film haline getirmiş.

Filmin en ilginç yanı ise, duyguları açıklamak için konuşmalardan değil de insan vücudunun hareketlerinden faydalanılmış olması, İngiliz eleştiricileri bu sahnelerin D. H. Lawrence'i bile hayran edecek kadar etkili ve incelikle çekilmiş olduklarını söylemektedirler.

NEW YORK SAHNELERİNDE NE VAR ?

Tiyatro çevrelerimizde «Öfke» adlı eseriyle tanınan John Osborne'un yeni oyunu «A Patriot For Me» fazla beğenilmedi. Eserlerinde devamlı konu olarak kendini alan Osborne bu alışılagelmiş huyundan vazgeçtiği zaman içtenlikle yazamıyor. «A Patriot For Me» Osborne'un kendini anlatmadığı, dolayısıyla başarılı olmadığı bir eser. Her zaman ilgi duyduğu konular (homoseksuellik, ayrıcalıklı zümrelere karşı bu zümrelerin dışında kalanın duyduğu yabancılık ve tiksinti hisleri) bu oyunda boş bir sayfada'kİ dipnotlar gibi duruyor. Çeşitli fikirlerin incelenmesi, fakat hiçbirinin fazla geliştirilmemiş olması eserin en çok eleştirilen noktası. Buna karşılık Osborne'un duru ve ölçülü dili çok beğenilmiştir.

Bu mevsim New York sahnelerinde seyredilen başka bir oyun da George Feydeau'nun bir farsı. «Kulağa Gelen Ses» (A Flea In Her Ear) zekice yazılmış bir oyun, ustalıkla da sanneye konulmuş.

Broadway'da sahneye konulan başka bir eser de ünlü moda yaratıcısı Coco Chanel'in hayatını ele alan «Coco» adlı müzikal. Halen 87 yaşında olan Chanel'i sahnede Katherine Hepburn canlandırıyor. Chanel'in 1917 - 1970 yılları arasında yarattığı 253 kıyafeti bu müzikalde görmek mümkün. Kıyafetler için 115 bin dolar harcanmış. Eserin sahneye konma masrafı ise 750 bin doları buluyor.

OEDİPUS PARİS'TE

Jean Cocteau'nun 1937 de yazmış olduğu Oedipus tekrar Paris sahnelerinde. Sahnede çeşitli sanat dallarının senteznin yapılması gerektiğine inanan Cocteau, Oedipus'u bale, orkestra ve koro müziği ile zenginleştirmiş. Bu kez Jean Marais tarafından sahneye konulan eser, yazarı fazlasıyla tatmin edecek bir biçimde sunuluyor. Maurice Thirlet'in müziği, mükemmel bir koreografi ve ustaca oynanışı ile Oedipus güzel bir tiyatro örneği.

VİETNAM KATLİAMI VE GERİSİNDEKİ GERÇEK!

Senatör Kennedy şimdi açıklıyor: «Dört yıl içinde Amerikan askerleri ve Güney Vietnam birlikleri 300 bin sivili kat lettiler. Savaş yüzünden ölen sivillerin sayısı ise 1 milyon..»

Bunlar bilinmeyen şeyler değil. Bertrand Russell Mahkemesinde bütün bunlar açıkça ortaya konmuştu. Bugün My Lai olaylarını uzun uzun yazan Batı basını, o günlerde Russell Mahkemesini alaya almak la meşguldü. Sonq My katliamı da Vietnam Milli Kurtuluş Cephesi Ajansı Giai Phong tarafından çıktı sabine dünya ya su sözler'e duyurulmuştu :

«16 Mart 1968 günü sabah saat 6 sıralarında, herkes işe başlamaya hazırlanırken, köyümüz şiddetli bir topçu ateşine tutulmuştur. Sonra düzinelerle silâhlı helikopter gelmiştir. Askerler, üç gruba ayrılmıştır. Bir grup evleri yakmıştır. İkinci grup köylüleri toplamış, üçüncü grup ise ağaçları kesmiş, hayvanları ve herşeyi yok etmiştir. Köylüler, «nontren» denen bir yerde toplanmış ve yere oturtulmuştur. Düşman, köylüleri mitralyöz ateşine tutmuş, insanlar bir feryad bile koparamadan birbirlerinin üzerine yıkılmışlardır. Bir saat içinde Amerikalılar 380 köylü öldürmüşler, 300 ev yakmışlar, 870 kocabaş hayvan ve domuzu telef etmişlerdir.»

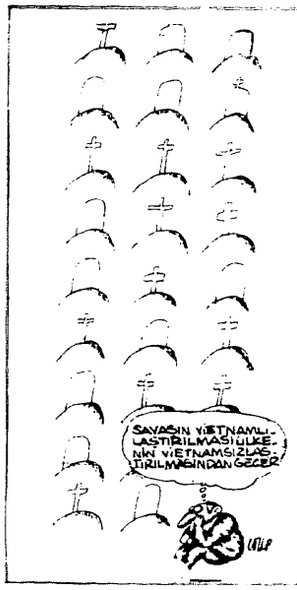

Bütün bunlar Amerikan yönetici lerince bilinmekteydi. CIA ve Pentagon'un bütün inkârlarına rağmen, daha yüzlercesi işlenen bu katliamlardan haberaiz olmalarına inanılmaz. Nixon da bu katliamı bilmekteydi. Nixon'un geçen Nisan'dan beri bu katliam haberini almış olduğu bilirtilmektedir. Bu doğru bile olsa, ABD Başkanı sekiz aydır bu olayı örtbas etmekten başka birşey yapmış değildir. Pentagon da, Nixon da ve Saygon'daki kukla hükümet de, aslında bütün ilgililerce bilinen cinayetleri kamuoyundan gizlemek çabasındadırlar. yânî en azından cinayetlerin suç ortaklarıdırlar. Ama şimdi, askeri bir kurul, köy katliamının yüksek askeri makamlardan neden gizlendiğini soruşturmakla görevli bir özel kurul kurulmuştur Öyle tahmin edilir ki, katliam suçu Teğmen Calley ve Vüzbaşı Medina'ya yüklenerek geçiştirilecek tir. Nitekim 1 Aralık 1969 tarih li İnternational Herald Tribune, bir kısım ABD yetkililerinin, özellikle askerlerin, «birkaç ay içinde My Lai'nin unutulup kötü olaylar arasında kaybolacağı» düşüncesinde olduklarını yazmaktadır.

Olaylar, ABD kamuoyunca unutulur mu, unutulmaz mı, bilemeyiz. Ama gerçek suçluların, katliam bir an önce unutturmak istedikleri muhakkaktır.

NİXON'UN PLÂNI : VİETNAMLAŞTIRMA

Vietnam konusunda Amerika'da dahi otorite sayılan Fransız yazarı Jean Lacouture'ün açıklamaları, binlerce My Lai katliamının öngörün korkunç bir ABD plânını ortaya koymaktadır. Jean Lacouture'ün Le Nouvel Observateur'de yayınlanan açıklaması özetle şöyledir: 1967 Nisan'ında Mac Namara'nın özel müşaviri John, Mac Naughton şunları söylemektedi :

«Stre ejimiz artık açık. Vietkong'u yok etmek için köyleri yıkmak, ormanları yok etmek ve ülkeyi kalınca bir asfalt tabakasıyla örtmek gerekiidir.»

Bu görüşe uygun biçimde son aylarda 13 köy yakılmıştır. Bin köy çoktan tahrip edilmiş tir. Vitenam'da toplam köy sayısı 3 bindir. 1967 plânı üç yıldan az bir süre içinde gerçekleştirilebilir. Nitekim geçenlerde Paris'e uğrayan bir ABD yetkilisi seçimlerin 1972'de savaşın «baygınlığa uğratılmasın- sonra yapılacağını ve seçimin şimdilik başkan Thieu'nün «politik temelini» genişletmeyi düşünmediğini söylemiştir. Güney Vietnam, köy yangınları yoluyla Vietnamlılaştırılacaktır.

Nixon'un etrafındakilere göre, savaşın Vietnamlılaştırılması, önce ekonomik gerçeğin sistematik tahribi ve köylülerin kamplarda ve şehirlerde toplanması yoluyla, hasmın neteş alamaz hâle getirilmesini gerektirir. Bundan sonra, deniz piyadelerinin yerini, Saygon siyasi polisi alacaktır. Amerikan birlikleri ancak bu şartlarda 20 — 30 bin kişilik ufak gruplar hâlinde üç yılda geri çekilecektir. Tabii ki CIA tipi «hizmetler» ve hava kuvvetleri, Başkan Thieu'nün hizmetinde Saygon'da kalacaktır. Terör ve yangınlar yüzünden kitle desteğinden yoksun kalan Milli Kurtuluş Cephesi, gerillacılarıyla birlikte Kuzey Vietnam'a doğru çekilmek zorunda kalacaktır. Sonra köylerin inşasına sıra gelecektir, Texas' tan Kayser firması, şimdiden Cumhuriyetçi yönetime gerek li malzemenin bir kısmını makul fiyatla satmaya tâlip olmuştur.

Paris'te Kuzey Vietnam ve Güney'in Geçici Halk Cumhuriyeti temsilcileriyle müzakereler yürüten Cabot Lodge ve Walsh'ın istifalarının Nixon tarafından kabulü. «Konuşma zamanı geçmiştir, söz Teğmen Calley'nin mitralyözlerindir» anlamına gelmektedir.

Bu plânlar gerçek suçlu'ların kimler olduğunu göstermeye yeterlidir.

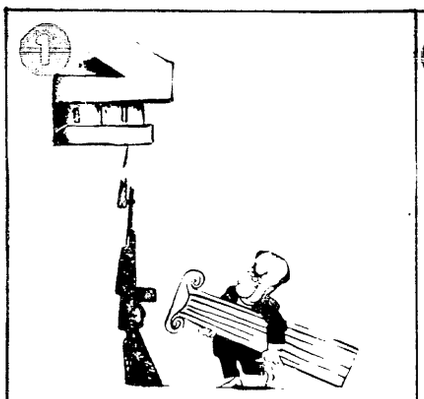

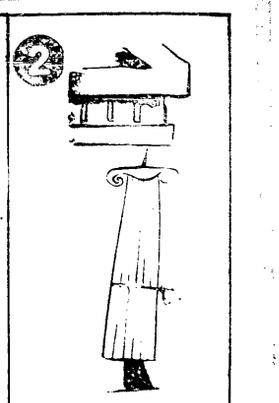

Avrupa Konseyi Bakanlar Kurulu, 12 Aralık'ta cunta yönetimindeki Yunanistan'ın Konseyden çıkarılması konusunu görüşecek. Bakanlar Kurulu, İnsan Hakları Komisyonunun 12'şi şartlarla raporunu değerlendirerek bir kararla varacak. ABD ihracı önlemek için çaba göstermiyor. Fakat öte yandan, ABD, bu cunta'yı Amerikanın politikalarını korumaya davranış bir ülke olarak değerlendirmiyor. Bu konuda, Avrupa kamuoyunda büyük tepkilere yol açmış olan Yunanistan'ın Konseyden çıkarılmasını önlemek için, Yunanistan'ın Konseydeki temsilcisi profesör ANDREA PAPANDREU aracılığıyla cuntaya bir ültimatom verilmesini sağlamaya çalışacaktır.

YUNANİSTAN CUNTASININ GELECEĞİ

Yunanistan'daki asker yönetimin, Amerikan askeri çevrelerinden destegi olmaksızın iktidarda tutulabileceğini hiç sanmıyorum. Daha geçen Mayıs'a kadar, Dışişleri Bakanlığı, CIA ve Pentagon, Yunan Cuntasından hayli hoşnuttular. Ne var ki, Dışişleri ve Pentagon, bu konudaki düşüncelerini artık değiştirmiş lerdir. Ama Washington ve NATO'daki generaller, Papadopulos, Paraskos ve Makarezos'u destek emeyi hâlâ uygun bulmuyorlar.

«MUZ CUMHURİYETİ»NE HAYIR DEDİK

Konuya biraz açıklık getirmek için, altı yıl öncesine şöyle bir göz atalım. Konstantin Karamanlis'in istifasını izleyen olayları Washington, hiç şüphesiz, beklemiyordu. Amerika, her ne kadar muhafazakârların seçimleri kaybetmesini arzulamıyor idiyse de, geçen seçimlerden bir hayli zayıflamış olarak çıkan Merkez Partisinin biraz güçlenmesinden yanaydı. Bununla birlikte, olayların akışının değişmesiyle, babasının liderliğini yaptığı ve liberal partiler koalisyonundan oluşan Merkez Birliği, Kasım 1963 seçimlerinde çoğunluğu ve Şubat 1964'te de mutlak çoğunluğu sağlamış, babam Başbakan olmuştu. Nâ yazık ki, bundan sonra geçen her hafta Amerika ile ilişkilerimiz giderek kötü leşti. Bunun altında yatan temel neden, muhakkak ki, ülkemizdeki Amerikan yatırımlarını sınırlamak ve Yunanistan'ın Batı Avrupa'daki ilk «Muz Cumhuriyeti» olmasını (ki bu durum hâlen Cunta yönetiminde gerçekleşmektedir) engellemek yolundaki çabalarımızdı. Amerikalılar bizi, gösteri yürüyüşü ve grev hakkı tanıdığımız işçi sendikaları karşısında zayıf kalmakla suçladı. Bunun gibi, Dean Rusk'ın Kıbrıs sorunu için bulduğu çözüm yolunu kayıtsız şartsız kabul etmemiz için direndiler.

DARBE KARARI BEYAZ SARAYDA ALINDI

1965 Haziran'ında ise durumlar çığırından koparmak üzere geldi. Yunanistan'daki istihbarat teşkilatının hükümetin denetimi altına sokmak istediğini, O günden kadar, istihbarat örgütünüz, emirleri doğrudan doğruya CIA'dan alıyordu ve hatta memurların maaşlarını dahi CIA ödemekteydi.

Bu olaydan kısa süre sonra babam, bir kısım saçı unsurları ordudan uzaklaştırmak istedi. Fakat kral bu isteği reddetti ve babam da bunun üzerine başbakanlık tan istifa etti. Ama Washington bununla da yetinmeyerek, hâlâ babamın liderliğinde olan Merkez Birliğini hükümetten uzaklaştırmak niyetindeydi. Bununla birlikte Amerikalılar ve onların kuklası oldukları ilân edilen Muavenet ve Milli Birlik Partisinin bile, beklenen sonuçları elde edemedi. Yeni seçimlerin yapılacağı 28 Mayıs 1967 tarihi yaklaştıkça, Merkez Birliğinin ezici bir zafer sağlayacağı daha da belirginleşiyordu. Bu nedenledir ki, siyasal mekanizmanın işlemiyeceğini açık seçik görenler, askeri bir darbeye başvurmanın gerekli olduğunda anlaştılar. Nitekim darbe kararının, Şubat 1967'de Beyaz Saray'da yapılan ve Başbakanlık danışmanı Walt Rostow'un yönettiği bir toplantıda alındığını gayet iyi biliyorum.

HEPİMİZ GÂFİL AVLANDIK...

Bu noktadan sonra, Amerikan politikasının iki ayrı yol izlemeye başlamasından ötürü, işler daha da karıştı. ABD Dışişleri Bakanlığı, Kral ve Genelkurmayın birlikte yürütecekleri bir harekâttan yanaydı. Buna karşılık Pentagon'un destek lediği CIA, kendi adamlarını kullanmanın daha güvenilir bir yol olduğu görüşünü savunmaktaydı. Çünkü, burada unutulmaması gereken husus, Papadopulos'un istihbarat örgütü şefleri nden biri olmasaydı. CIA'nin planı daha akıllıca hazırlanmıştı. Buna göre, Merkez Birliği, tüm Yunanlı demokratlarla birlikte tarihsel, gelecek Anayasa dışı bir hareket, sokaklarda ve davranışlarını bu hesaba göre ayarlamaktayken. Ama ne var ki, bu yoldaki planlarımızın başarıya erişebileceğini de kimse tedbir edemezdi. Gerçek odur ki, albaylarım darbeci herkesi gâfil avladı. Ve darbenin gerçekleştirilmesinden sonraki ilk saatlerde, sokaktaki Yunanlı ne yapacağını bilmez bir durumdaydı. Papadopulos kimin nesiydi? Kralı hiçin tutuklamıştı? Cunta'nın derleyicilerinin varmıydı? Bunları bilen yoktu

PENTAGON'UN TUTUMU

Amerika'nın Yunanistan'a karşı tutumunun yakın gelecekte nasıl bir biçim alacağını kestirmek oncak perde gerisinde yatan bazı gerçeklere eğilmekle mümkündür. Bugün için artık ABD Dışişleri Bakanlığı ve CIA, Cuntacı albaylarım bir ayaktaşı teşkil etukilerine inanmaktadır. Cunta, teknik açıdan mükemmel bir darbeyi başarmıştır, ama hâlâ iktidarı elinde tutmakta direnmektedir. Ayrıca çok kötü yönetici olduğunu da ispatlamıştır. Yine ABD Dışişleri Bakanlığı ve CIA'ya göre, beş yıl daha varlığını sürdürecek bu tür bir diktatörlük, komünistlerin gelecekteki başarılarına Yunanistan'da en müsait zemini hazırlayabilecektir. Bütün bunlara rağmen, Pentagon, hentüz Cunta'dan vazgeçmeye râzı değildir. Bunun gibi her geçen gün, Amerikan dış politikasına değin kararların «Ortak Kurmay Başkanları» nca alındığı göz önünde tutulursa, onların onaylamadığı bir değişikliğin vuku bulması imkânsızdır.

Amerikalılar, yabancı askeri üsler konusunda kendi görüşlerine sahip, bâzı yabancı yatırım çeşitlerine karşı olan ve kendi gizli polisi ile istihbarat faaliyetlerini kendi denetimi altında tutmak isteyen bir hükümeti, ne kadar demokratik ve Batı'ya yakın olursa olsun, Yunanistan'da görmeyi pek arzu etmiyorlar. Bu noktada bir istisnâ şartı eklemeden önce, 1000 ila 2000 arasında CIA ajanının ülkede faaliyete geçirdiğini tespit etmiştim. Bu sayı hâlen iki üç kat artmıştır. Hemâlde Yunanistan'ın yüzde yüz güvenilir bir yer olmasını sağlamak için, Pentagon, Yunan halkının siyasal özgürlüğü ve kişisel güvenliği hiç de hiç olmak üzere ortadan kaldırmıştır.

HA HOCA ALI, HA ALİ HOCA

Şayet Pentagon, Cunta'yı devirmek isterse ne olacaktır? Amerika'nın bu ülkenin siyasi hayatındaki dolaysız nüfuzu göz önünde tutulursa, Amerikan Elçisinin, Cuntalara gelmeyeceğini artık sona erdi; sizleri Florida ya da California'ya götürecek uçaklar Atina hava limanında bekliyor» demesi, belki de herşeyin sona ermesi için yeterli olacaktır. Şundan eminim ki, Amerikalıların aktif desteğinden yoksun olan Papadopulos ve Cunta, birkaç haftadan fazla iktidarda kalamaz.

Hiç şüphesiz, en fazla muhtemel bir son, tutucuların yürütecekleri bir darbedir. Bununla birlikte, benim grubumun ve diğer demokratik sol örgütlerin yapacakları eylemler de önemli rol oynayacaktır. Şayet sağdan bir kıpırdanma olmazsa, siyasal mücadelede bizler, baş ak tör olmak zorundayız. Bu, şu anlama gelmektedir: Birlik ve beraberliğimizi güçlendirmek, ülkeye ortak bir program sunmak ve nihâl olarak direnişimizi ve silâhlı mücadelemizi, giderek yoğunlaştırmak. Şayet öte yandan Amerikalıların dolaylı ya da dolaysız olarak önümüzdeki aylarda tezgâhlayabilecekleri sağcı bir darbe sonucu Papadopulos devrilirse, bizim görevimiz, ülkemizin bir diktatörlükten diğerinin boyunduruğu altına düşmesini önlemek olacaktır.

NATO'DA YENİ NÜKLEER STRATEJİ

International Herald Tribune'ün yazdığına göre, Nixon Hükümeti, Avrupa'da Nato ve Varşova Paktı arasında kasik silâhlarda bir denge bulunduğu yolundaki Johnson Hükümetinin görüşünü değiştirmiştir.

Nükleer Plânlama Grubu, «taktik nükleer silâhların savunmada ilk kullanılmasıyla ilgili geçici politik klavuz» adlı belge ile, Batı'ya klasik silahlarla bir Sovyet saldırısı hâlinde dahi, Nato, taktik nükleer silâhlarla karşı koyacaktır. Nato savunma bakanları, son Brüksel toplantısın da bunu kabul etmişlerdir. Daha önceki görüşe göre, saldırı karşısında başlangıçta konvansiyonel silâhlarla karşı durulacaktı. Özellikle Almanya'nın baskısıyla bu görüş değiştirilmişe benzemektedir. Şimdi saldırı karşısın da, taktik nükleer silâhlar hemen kullanılabilecektir.

Yalnız bu silâhlar, Sovyetler Birliğine değil de, Doğu Avrupa ülkelerindeki askeri hedeflere yöneltilecektir. Bu, Sovyetler Birliğine bir uyarı teşkil edecek, saldırıdan vazgeç mezse ABD'nin stratejik nükleer silâhlarına başvurabileceği hatırlatılacaktır. Bu amaçla hangi durumda nasıl mukabele edileceğine dair bir alternatif listesi hazırlanmış ve nükleer silâhların a teşlenmesinden önce, hiç değilse bâzı müttefikler arasın da istişare yapılması öngörül müştür. Türk Haberler Ajansına göre, taktik nükleer silâhların kullanılması bütün Nato üyelerinin katıldığı bir kararа bağlı olmaktan çıkarılacaktır. Ama bu, ABD'nin, silâhların kullanılmasında söz hakkı kalkıyor anlamında değildir. 26 Kasım tarihli New Times ise, Nükleer Plânlama Grubunun, bir Nato üyesinin kendi ülkesinde bile nükleer silâhların kullanılmasında veto hakkı olmasını reddettiğini ileri sürmektedir. Dergiye göre, nükleer silâhların ne zaman kullanılacağını, öteki Nato üyelerinin söz hakkı olmaksızın, ABD, İngiltere ve Almanya üçlüsü kararlaş tıracaktır.

Yeni stratejinin Türkiye açısından anlamı ne olacaktır? Türkiye, Doğu'dan bir saldırıya uğrarsa, taktik nükleer silâhların kullanılması gereken hedef Sovyetler Birliği olduğuna göre, ABD ne yapacaktır? Belli değildir. Bu konuda CHP milletvekili Sezai Orkunt, bir önerge vererek Milli Savunma Bakanlığını açıklama yapmaya çağırmıştır. Orkunt, önergesinde «peşinen sarih siyasî ve askeri hükümleri tesbit edilmedikçe, bölgesel bir savaşta sınırlı nükleer silâh kullanmanın güçlüğünü» belirtmekte ve kullanılsa dahi saldırıya uğrayan ülkenin, saldırgandan çok daha fazla zarar göreceğini söylemektedir.

PAPA BOŞANMAYA KARŞI

İtalyan Temsilciler Meclisinin boşanmayı mümkün kılan bir kanunu kabul'ü, Papa'yı kızdırdı. Vatikan'ın resmî organı «Osservatore Romano» gazetesi, bu kanunla Meclis'in İtalyan Devleti ile Vatikan Devleti arasında imzalanan uluslararası bir anlaşmayı çiğnediğini yazmıştır. Çiğnenen, anlaşmanın 34. maddesidir. Bu madde, İtalyan Medeni Kanununda, katolik mezhebinin «evlilik kutsadır» inanışının tanınmasını ve evliliğin feshi dâvalarına İtalyan mahkemelerinin bakmasını öngörmekteydi.

Kanun, 325'e karşı 283 oyla kabul edilmiştir. Bu, solcuların bir zaferidir. İktidardaki Hıristiyan Demokrat Parti, kanunun aleyhindadır ve Anayasa Mahkemesine başvuracaktır. Fakat daha önce Senato barajını aşmak gerekliidir.

KUR'A İLE ASKERLİK

Türkiye'de hızlı nüfus artışı yüzünden ihtiyaçtan fazla kişiyi askere alma durumunun çıtması üzerine, bunu önleyici çareler araştırılırken, Amerika, yeni «Askere Alınma Kanunu»nu uygulamaya başladı. Buna göre ,askere alınmada kur'a sistemine başvurulacak. Kur'ada piyango lsabet edenlere gidecek, ötekiler gitmeyecek.

CIA VE FAHİŞELER

İki yıl öncesine kadar, CIA'nin Batı Avrupa Bölgesi Sorumlu Yöneticisi olan Randolp Mc Kenne Paris'te bir büro açarak, «Başkentin süsü» adını verdiği fahişeleri koruma görevini yüklendi. Şimdiye kadar fahişeler'in çoğu, Korsikalı belalıların himayesindeydi, CIA yetkilisi, bu Korsikalı belâlılarla savaşma zorunda kalacaktır. Yeni büro ayrıca büyük moda evlerinin modellerini hırsızlardan koruyacaktır.

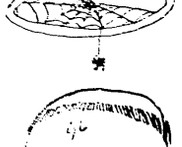

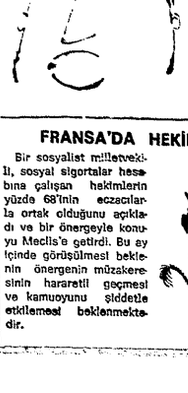

AMERİKA'DA KADINLAR BAŞKALDIRDI

Amerika'da yeni bir akım kadınlar arasında gittikçe gelişmektedir. Amerikalı kadınlar toplumda küçümsendiklerini iddia ederek kendilerine yapılan davranışlarla mücadele etmek üzere aralarında çeşitli dernekler kurmuşlardır. Birbirleriyle fazla bağlantıları olmadan, ayrı ayrı çalışan bu derneklerin ortak amacı, toplumda kadının yerinin sağlamlaştırılmasıdır. Onlara göre XX. Yüzyıl Amerikası erkeklerin hüküm sürdükleri, bilerek ya da bilmeyerek kadınları ezdikleri ve kadınlara gerek iş koşulları, gerekse ücretler bakımından haksızlık ettikleri katı bir toplumudır. Karşı çıktıkları başka bir nokta da «exism» dir. Müstehcen yayınların kadınları aşağılattığını söylemektedirler.

Daha çok dul ve bekâr kadınların meydana getirdikleri ve seyyiları 300'ü bulan bu dernekler birbirlerine kadınlık bilincini aşılamak amacıyla aralarında toplantılar, zaman zaman da sokak gösterileri yapmaktadırlar.

Bazı Amerikalı antropolojistlere göre çok yakın bir gelecekte derinliğinde ekonomik ve biyolojik nedenlerin yattığı bu kadın hareketleri, çözümlenmesi zenci sorununkan da daha güç bir sorun haline gelecektir.

FRANSA'DA HEKİM — ECZACI ORTAKLIĞI

Bir sosyalist milletvekili, sosyal sigortalar hesabına çalışan hekimlerin yüzde 68'inin eczacılarla ortak olduğunu açıkladı ve bir önergeyle konuyu Meclis'e getirdi. Bu ay içinde görüşülmesi beklenin önergenin müzakeresinin hararetli geçmesi ve kamuoyunu şiddetle etkilemesi beklenmektedir.

ASKERİ GİDERLER

New York Times'te James Reston, beş yıl önce askeri giderlerin 132 milyar dolar olduğunu, yüzde 40 artarak hâlen 185 milyar dolara ulaştığını açıklıyor. Bu, azgelişmiş ülkelerin toplam gelirine eşit bir rakamdır Milletlerarası kalkınmaya bu 185 milyar doların ancak yüzde 4'lü kadar bir miktar ayrılmaktadır.

ORTAK PAZAR ZİRVESİ...

ABD'nin başından beri, güçlü bir ekonomik rakip olur diye çekinmeyip Batı Avrupa politik ve ekonomik birliğini kurmaya çalışmakta hâkli olduğu anlaşılıyor. Zira Avrupa Birliği, hele İngiltere'nin de kattılacağı en geniş biçimiyle gerçekleştirilebilirse, ABD'ye karşı bir üçüncü blok» olarak değil, ABD'nin politik ve ekonomik emellerini kolay laştırıcı bir birlik biçiminde gelişeceğe benzemektedir. Bu bakımden Ortak Pazar üyesi devletlerin La Haye Zirve Toplantısı ümit vericidir. Fransa'nın yeni Cumhurbaşkanı Pompidou, General De Gaulle'ün «ABD'nin Truva Atı» sayarak İngiltere'ye karşı iki kez kullandığı vetoyu kaldırmışa benzemektedir. Gerçi Pompidou bu kararı, Ortak Pazar içinde, başta tarım ürünleri finansmanı olmak üzere, bâzı pazarlık konularında koz olarak kullanmaya çalışmakta ve İngiltereyle müzakerelere başlamadan önce, ortak bir tutumun tesbitini istemekteyse de, Generalin deyişiyle, «ABD'nin Truva Atı» na yeşil ışık yakılmıştır. Esasen büyük ABD teşebbüsleri, De Gaulle'e ve «Amerika Meydan Okuyor» yazarının «Bağımsız Avrupa» edebiyatına rağmen, İngiltteresiz Ortak Pazarın kilit noktalarını çoktan ele geçirmeye başlamışlardır. Fransa'da dahi General Electric'in Bull'u ele geçirmesinden sonra, Westinghouse'da Jeumont — Schneider'e çengel atmıştır. Altına değil de dolara dayanan uluslararası para sistemi, ABD mültinasyonal şirketlerinin Ortak Pazar egemenliğini kolaylaştırmaktadır. Raymond Aron'un 18 Temmuz 1969'da yazdığı üzere, «Altılar arasında gümrük duvarlarının kaldırılmasından tam yararlanan dev Amerikan teşebbüsleri olmuştur.»

Bununla birlikte, ABD teşebbüsleri en çok İngiltere'ye yerleşmişlerdir. İngiltere'deki yabancı yatırımların üçte ikisinden fazlası, ABD tarafından yapılmaktadır. Bu nedenledir ki, daha 1967'de Alman Merck Fink und Co. bankaları tarafından yaptırılan bir incelemede şu sonuca varılmıştır :

«İngiltere'nin Ortak Pazar'a girişinden en büyük kazancı, bu ülkeye yerleşmiş binlerce Amerikan firmasının şubeleri sağlayacaktır.»

Belki de Sovyetler, dev ABD firmalarının hegemonyasında bir Batı Avrupa Birliğine gidildiğini gördükleri için, bu gidişi önleyebilmek amacıyla, Doğu ve Batı Avrupa yakınlaşmasına büyük öncelik tanımaktadırlar.

Parlamento, Tarihî Bir Sorumluluk Karşısında!

(Başı S. 2'de)

Uzuner Anayasa değişikliği nin ormanlarımızın tahribini hızlandıran ve bazı çıkar çevrelerini suça teşvik eden ve siyasi iktidarları seçimlerde oy için başvurarak istismara iten bir konu olmakta devam edeceği muhakkaktır» görüşünü savunmuştur. Ormancılar Cemiyeti de inönü ye bir telgraf çekerek, CHP deki tutum değişikliğine dik kati çekmiştir:

«Türk vatanı ve ulusun kaderi ile ilgili ve sizin deyiminizle beyttülmal olan ormanların sosyal adalet ölçüleri dışında politik çıkarlar uğruna bir zümre adına tahrip imkânı hazırlamakta olduğunuzu üzülerek hatırlatır, ormacı liktaki büyük hizmetlerinizle çelişir durumdan sıyrılmanızı dileriz».

Ne var ki, Ecevit, bu uyarıları önemsemeyişi devrimci lik'saymaktadır: **«Nasıl kendi aramızda çok iyi niyetli bazı arkadaşlarımızın tepkileri oluyorsa, kamuoyunda da küçük bir kısım, tepki göstere cektir. Ama kamuoyunun tep kisinin üstüne yürümeden ya pılan hareket devrimci ola maz.»**

YOKSUL KOYLULER VE PROFESYONEL KAÇAKÇILAR

CHP'de af taraftarlarının dayandığı en büyük gerekçe, Ecevit'in deyimiyle, hasta çocuğuna ilaç almak için ormanları yakan fakir koylu yü kurtarmak» biçiminedir. Buna karşılık, «fakiri kurtaracağız derken, bir sürü profesyonel orman tahripçisi kaçakçıyı da kurtaracağız» görüşü şu ileri sürülmüştür. Hukukçu Şinasi Özdenoğlu şöyle konuşmuştur.

«Bozuk düzen yüzünden, devletin suç işlemeye zorladığı bir takım yoksul ve dayanaksız vatandaşların affı, hiç şüphesiz, adaletin ta kendisi olur. Ama bunları affe değiliz diye ormanı kamyonlarla taşıyan kaçakçıları, vatan ormanlarını bir Neron sadizmi içinde yakan katilleri affetmek siyasi cinayetle rin en büyüğü olur».

Özdenoğlu, bu düşünceyle, Anayasaya hiç dokunmadan bir özel affa «devletin suç işlemeye azmettirdiği» yoksul vatandaşların kurtarılmasını istemiştir. Tecil niteliğindeki bu özel af, Anayasaya uygundur ve maksadı sağlamaya yetecektir. Ne var ki, Ecevit, bu görüşü de benimsemeniştir. CHP Genel Sekreteri, «Belki sınırlı bir özel affa imkân bulunabilir» demekle birlikte, Anayasa Mahkemesi nin ne tutum takınacağından emin olmadığını belli ederek, Anayasa değişikliği yapılmadan orman köylüsü açıklarını kurtarılamaz.» görüşünü savunmuştur.

ONCE DUZEN DEGİŞİKLIGI SONRA AF

Ecevit'e karşı sürülen başka bir itiraz şu olmuştur: «Biz seçim bildirgemizde, orman suçlarının affını öngören Anayasa değişikliğini kabul ettik, ama bunu düzen değişikliği şartına bağladık. Şimdi AP iktidarda Al çıkacak, düzen değişikliği ise yapılmıyacak. Orman tahribinde CHP de suç ortağı olacaz »

CHP Genel Sekreteri bu güçlüklere de kesinlikle karşı çıkmıştır: **«Orman suçlarının affı ile ilgili sözümüz, iktidara gelme şartına bağlı sayılamaz».** Ecevit'e göre, «bele bir af çıkısın, AP iktidarı dahi ormanda düzen değişikliği tedbirlerini almak zorunda kalacaktır.» Ecevit'in bu konudaki görüşü şöyledir:

«Orman köylüsünün affedilemiyeceğine dair Anayasa hükmünü Anayasadan çıkartmayı, ben, iktidarları orman köylülerinin sorunlarına eğilmeye daha çok zorlayacak bir tedbir görüyorum. Gerçi orman köylüleri affedilirken de iktidarlar, orman köylüsünün sorunlarına ilgisiz kalmamalıdır. Ama bugünün Türkiyesi eski Türkiye değildir. Çok etkili bir kamuoyu var, çok etkili baskı grupları var bugün Türkiye'de Bu gruplar ın, kayıtsız iktidarı bile tedbir almaya zorlayan güçleri vardır.»

ANAYASADA ISTENEN DEGİŞİKLIK

İnönü'nün Ecevit yönünde ağırlığını koymasıyla, CHP gruplarının affı kabullenmesi beklenmektedir. CHP grupları yönetim kurulları, şimdiden bir değişiklik teklifi hazırlamışlardır. Bu teklif affın dış ötesine gitmektedir. Mevcut Anayasada, «Orman lar devletçe yönetilir ve işletilir» hükmü varken, CHP teklifi, «köy kooperatifleri ormanların yönetim ve işletmesine katılırlar» hükmünü getirmektedir. İlk bakışta ezip görünen bu hüküm, yoksul köylünün sömürücülerinin nüfuzu altında bulunduğu, kooperatifleri kudretli kişilerin ele geçirebileceği gerçeğini unutmuş gözükmektedir. Bu teklif, yoksul köylüyü korumak yerine,ağalara ye ni sömürü alanları açabilir.

İkinci bir değişiklik, «Orman niteliğini yitirdiği ilmen ve fiilen tesbit olunan yerlerin ormancılığın dışında ekonomik faaliyetlerde kullanılabilmesidir. Bu da tehlikeli bir hükümdür. Gerçi yeni bir orman tanımlamasına ihtiyaç vardır, ama bu, Anayasa Mahkemesinden geri çevrilen bir CHP tasarısına rağmen, Anayasa değişikliğine lüzum kalmadan da ger çekleştirilebilir. Nitekim bu yolda çalışmalar yapılmakta dır. Anayasa değişikliği, AP iktidarına tam serbesti get re rek, gerçek ormanın bile ormansa sayılmamasına yol açabilir. Bu noktada iki partinin farkı, AP'nin bundan böyle orman sayılmıyacak arazisi özel kişilere peşkeş çekmek istemeyine karşılık, CHP nin bu arazisi köy tüzel kişiliğinin inisiyatifine bırakmasıdır. Köy tüzel kişileri bu arazileri köy kooperatifleri şeklinde gerçekleştirecektir. Bu da köylü bir pay almasına karşılık, kooperatif ağalarının türemesine engel olacak nitelikte değildir.

Kısacası, CHP «hayır» dese yapılmıyacak olan, ormanları iyice tehlikeye atabilecek nitelikte, tarihi sorumluluğu büyük bir Anayasa değişikliği gerçekleştirilme yolunda dır. «İnsanı düşüneceğiz, ağaçları değil» derken, «insanlar için ağaçları düşünmek» gerektiği unutulmuşa benze mektedir.

Anayasamızın orman düzeni değişmeli mi?

(Başı S. 1'de)

«insanları değil, kütükleri düşünmekte» ve «Otuz yıl geri de kalmakla» suçlamaktadır. Hükmü okura bırakarak, iki karşıt görüşü yayınlıyoruz:

Orman suçlarının affı için hukuki tedbirlerin alınacağını, gerek AP ve gerekse CHP seçim kampanyasında seçmenlere vaadetmekle hiç şüphesiz, orman tahribine yol açan bu siyasi propaganda ile daha başta Anayasayı ihlâl et mişlerdir. Nitekim, af vaadinin yayılması ile orman tahribinin genişlediği, haberlerden açıkça anlaşıyor. Kimse siyasi partilerin Anayasayı ihlâl eden bu tutum üzerinde durmadı. Oysa yetkili organların, bu Anayasa ihlâli karşısında harekete geçmesi beklenirdi. İktidarla muhalefetin birleşmesi, «Anayasa İhlâli» karşısında bu partilerle müeyyidelerin uygulanması bakımından bir ustunluk, bir imtiyaz sağlıyamaz.

Anayasa değişikliği için bu sosyal gerekçeyle ortaya çıkılmaktadır: «Köylüler ekonomik durumlarının kötülüğü dolayısıyla orman suçu işlemeye mahkûmdurlar. Yaşamak için ormanı kesmiş, suçlu olmuşlardır. Onlardan daha ağır suç işleyenleri affetmekte, bunları affetmemek adalete sığmaz.»

Şüphesiz, gerekçe sosyal açıdan haklı; fakat anayasal açıdan hiç de öyle değil. İktidar ve ana muhalefet partileri, bu mâsum gerekçeyle, aslında Anayasanın kendilerine yüklediği sosyal ve ekonomik ödevleri yapmamak suretiyle millete karşı işledikleri suçları affettirmek istemektedirler. Anayasa değişikliği ile, gelecekte de "bu ödevlerden kaçınma hazırlıkları yapmaktadırlar. Anayasa, «Ormanların korunması ve geliştirilmesini» devletin görevi kabul etmiştir. Devlet bu amaçla gerekli tedbirleri alır. Bu devletin asgarî görevidir. Tedbirler, ağaç kesme, orman yakma gibi fiillerin suç sayılması niteliğinde olduğu gibi, orman köylülerini bu fiilleri işlemeye iten nedenleri ortadan kaldırmak şeklinde de olabilecektir. Devlet, Anayasanın üçüncü bölümünde de belirtildiği gibi, orman köylülerinin sosyal ve iktisadi haklarının gerçekleşmesini sağlamakla da yazılıdır.

1961'den beri hükümetler bu görevi yerine getirmişler midir? Bunu sormak gerekir. Orman köylülerinin sosyal ve iktisadi şartlarını düzeltmek, geçimlerini ve kaderlerini ağaca bağlamış ve terkedilmiş bu insanları kurtarmak için bugüne kadar bükümetler ne yapmıştır? Hemen hemen hiç.

Devlet ülkeyi gelecekte çöl haline getirecek fiillerin orta ğı olmamalıdır.

Anayasa tâdili ile iktidar ve ana muhalefet partisi Anayasanın kendilerine yüklediği bu yükten artık kurtulmak istemektedirler. Oysa Anayasa, devleti ormanları koruyacak tedbirleri almaya zorlamak için orman suçlarını diğer suçlardan ayırmıştır. Af yasağının temelinde yatan budur. «Devleti tedbirler almaya zorlamak.» Siyasal iktidarlara af kapısını kapatmakla ormanlar konusunda devlet suçlarının işlenmesini önlemek için mutlaka köylülerin durumunu düzeltici tedbirler almak zorunluğuyla karşı karşıya bırakılmıştır. Ormanlarla ilgili Anayasa hükmü bu açıdan Anayasa' nın «Sosyal devlet »düzen'ini belirleyen temel hükümlerden bir tanesidir. Bu hüküm tâdili, Anayasanın sosyal devlet anlayışını da gerive götüre cektir.

ECEVİT'İN KARŞI TEZİ

Ecevit'in cevabı ise şöyle dır:

Bu Sayın Profesör, orman suçlarının affedilmezliğine dair hükmün Anayasadan kaldırılmasını isteyen partilere, özellikle CHP ve Adalet Partisini kastederek, bu iki partinin geçmişte orman köylüsünün ekonomik ve sosyal durumunun düzeltilmesi yolunda gerekenleri yapmadıklarını söyledikten sonra. **«Bu partiler millete karşı işledikleri suçları affettirmek istiyorlar»** demiştir.

Açık söylüyorum bu sonuç bir gerçek payı vardır. Geçmişte CHP'nin orman konusunda suç işlemesi iddiası a ğır sayılabilir, ama hiç de gilse orman konusunda kusurları olmuştur. Buna bir bakıma suç da denebilir. Fakat CHP olarak bizim bu konudaki suçumuz, vakın zamana kadar orman sorununa bu konuda şimdi bizi suçlayanlar gibi, onların bakış açısından bakmamızdır. Daha doğrusu, konuya ağaçları sadece korumak açısından bakmaktır. **Bu suçla, bugün kamuoyunda bizi suçlayanlar avnı suçu işlemektedirler. Bunların bataları da, ağaçları, kütükleri düşünmektedir (...)**

Neden once açıktan sonra suçtan kurtarılını orman köylüsünü demiyorum. Yıllar dan beri suçluları mahkum ediyoruz, kurtarıyoruz. O halde gerçekten bu sorun üzerinde, iktidarların iyi niyetlisinin de, köylü niyetlisini de zorlayan birşey bulmaya ihtiyacımız vardır. Onun için orman köylüsünün affedilme yeceğine dair Anayasa hükmünü Anayasadan çıkartmayı ben, iktidarları orman köy lüsünün sorunlarına eğilmeye daha çok zorlayacak bir tedbir görüyorum. Gerçi orman köylüleri affedilirken de iktidarlar orman köylüsünün sorunlarına ilgisiz kalmamalıdır. Ama bugünün Türkiyesi eski Türkiye değildir.

(Ecevit, kamuoyunun baskısıyla AP iktidarının dahi, orman köylülerinin sorunlarına eğileceği kanısındadır.)

CHP'deki kavganın içyüzü

(Başı S. 1'de)

bğıyla» suçladığı Muammer Aksoy, Mukbil Özyürük, Alp Kuran ve Nermin Abadan istifalarını vermişlerdir. Kadın kollarında orta sol hareketin öncülüğünü yapan Jale Candan'ın yerini, AP'den transfer toprak ağası Muallâ Akarca almıştır. Ecevitçi Mehmet Delikaya terkedilmiştir. Ecevitçi Turgut Altunkaya, Parti Meclisince Ankara koordinatörlüğüne yapan Jale Candan'ın yerini, AP'den transfer toprak ağası Muallâ Akarca almıştır. Ecevitçi Mehmet Delikaya terkedilmiştir. Ecevitçi Turgut Altunkaya, Parti Meclisince Ankara koordinatörlüğüne getirilmiştir. Bu kişi, Ecevit'in en yakın dostlarından biridir. Ancak, bu atamanın da sevindirici olmadığı, kısa bir süre sonra ortaya çıkmıştır. Altunkaya, Ecevit'in Ankara'daki gücünü kırmak için

Petrollerimize Sahip Çıkma Kampanyasını Başlatıyoruz

1. KIBRIS OLAYLARINDAN DERS ALAMADIK

ORDUMUZUN AKARYAKIT İHTİYACI HÂLÂ YABANCI ŞİRKETLERE BAĞIMLIDIR!

MERT BAŞAT

Kıbrıs harekâtı başlatılana kadar, emperyalizmin ordunun eteklerine iliştirdiği ağırlıkların farkına varan pek az kişi vardı. Ordu konusunda söz etmek, sorunlarına parmak basmak ise, bir tabu'ya uzanmaya cür'et etmek sayılıyordu. Oysa, bu konuya değinen kalemler, ordunun değil ,onu hareket edemez hâle getirmeye çalışan emperyalizmin eleştirisini yapmak amacındaydı. Kamuoyu ise, bu gibi ihtimalleri hayali buluyor, eleştirilere duygusuz kalıyordu. Ordumuzun başlatılan Kıbrıs harekâtı durdurulduğu zamandır ki, kamuoyu kocaman sorularla karşı karşıya kaldı ve hükûmet yetkilileri, Johnson mektubundan başlayarak bakiaları teker teker ağızdan çıkarmaya başladılar. Kamuoyu, uğradığı büyük şaşkınlığın yanı sıra, edindiği bilgiler le tatmin olmuş da değildi. Bu sırada açıklamalara bir nokta daha ekleniverdi : Zaten ordu, hareket imkânını fiilen kaybetmişti. Kendi stokları dışında bir gram olsun akaryakıt sağlanamıyor, jetlerimiz havalanamıyordu! ABD etkili bir baskı yolu bulmuştu ve bunu olanca sertliğiyle kullanıyordu. Ülkemizdeki yabancı petrol şirketleri ise, durumu tam bir kayıtsızlıkla seyrediyorlardı. Kıbrıs heyecanı yatışınca, uyanık asker ve sivil güçler bu sorunun üzerine eğildiler ve hükûmeti çeşitli yollarla sıkıştırmaya koyuldular. Sonunda resmi bir açıklama ile, bu dalgalanmalar yatıştırılmak istendi : Ordumuzun akaryakıt ihtiyacının tamamı, artık İpraş rafinerisine karşılanacaktı. Böylece, kördüğüm çözülmüş oluyordu, herkes rahat edebilirdi.

Gerçekten kördüğüm çözülmüş oluyor muydu? Ulusal güvenliğimizi pek yakından ilgilendiren bu soru üzerinde durmak, hepimiz için hem bir görev, hem de bir haktır.

Biraz gerilere dönelim: Hikâye 1952 yılında Caltex'in Petrol, Ofise çengel atmasıyla başlar. Max Ball'in eseri Petrol Kanunu hazırlıklarının bir hükûmet kararıyla başlatılması da bu tarihe rastlar.

Caltex ile yapılan anlaşma sonucunda Petrol Ofis, kayıtsız şartsız Caltex petrolüne bağlandı. Ordu ihtiyacının vizesi de dolayısı olarak ünlü petrol kartelinin bu üyelerine (California ve Texas) geçti. Artık Amerikan yardım furyası başlamıştı.

Amerika'nın yolladığı yakıt, Petrol Ofisi'in depolarına boşaltılıyor, Ofis kestiği bir belgeyle bu petrolü Orduya devrediyordu. Böylece, ordu ihtiyacının Ofis eliyle sağlandığı izlenimi yaratılmış oluyordu. Birkaç yıl sonra, cüz'i fiyat indirimi uygulaması başlar başlamaz, ABD, kartelin isteğine uygun olarak, ordu ihtiyacını kendisinin karşılamayacağını bildirdi. Gösterilen yeni kaynak, petrol devleri, yani kartelin bizzat kendisi idi. Bu da açıkça gösteriyordu ki, «Bir damla kan, eşittir, bir damla petrol» sözünün doğup yayılmasına sebep olan petrol şirketleri, Amerikan Hükûmetinin de üzerindedir. (Bu husus, bir zamanların ünlü Brewster Komitesi'nin raporunda, daha sonra da Federal Trade Cimission raporunda açıkça belirtilmiştir. Ama bunlar, durumu değiştirmekte bir yarar sağlamamıştır.)

Caltex Şirketinin milli savunmamızı dahi tehlikeye atabilecek tehlikeli oyunlarına sahne olan İpraş Rafinerisinin genel görünüşü

Amerika'nın, bu derece hayati bir sorunumuzda takındığı kaypak tutum, ordumuzda önceleri kuşkular uyanmasına, giderek de öfkelere yol açmıştır. İşbirlikçiler, bu öfkeleri baskı altında tutmak isterlerken, ordu kademeleri de petrol işini kurcalamaya koyuldu. O yıllarda milli şirket TPAO'nun uyanık ve milliçi bir yönetim altında bulunuşu işleri kolaylaştırdı. TPAO, daha 1961 yılında afişe fiyat meselesini ele almış ve Türkiye'de ilk kez 1963 yılında serbest rekabet fiyatı üzerinden gazyağı ithal etmişti. Bu sonuç sağlanırken, TPAO yetkilileri, durumu olanca açıklığı ile Genelkurmay Başkanlığına iletmiş, bu konuda görüşmelerde bulunmuştu.

Bütün bu çabalar sonunda, ordu yetkilileri için açık seçik hâle gelen oydu ki, afişe fiyatlar nedeniyle ordu bütçesi fazladan bir yük altında tutulmaktadır ve kıt mali imkânlarımız, yabancı petrol şirketlerinin kasalarına akmaktadır.

Bu tesbite karşı gösterilen tepki kesin oldu: Milli Savunma ihtiyaçlarında kullanılmak üzere Liyba'dan görülmedik bir indirimli fiyatla (yüzde 27,5 indirimli) ham petroj sağlandı. Bu konuya 13 Ekim 1965 tarihli, üç yıl süreli bir anlaşmaya bağlayan ordu, ham petrolünü 1966 yılından itibaren İpraş Rafinerisine boşaltmaya başladı.

Bu olumlu adımın sonu ne oldu? Emperyalizm, benzer ülkelere de böyle indirimler yapan Libya'yı baskı altına alarak yüzde 6,5 tan fazla indirim yapmasını engelledi. Ama bu davranışın Libya ihtilâlinin tohumlarını güçlendireceğini hesaba katmayı herhalde unuttu.

Yurdumuzda ise, derhal Caltex harekete geçti: Ordu ihtiyaçları için Libya'dan petroj getirtilmesinin İpraş ortaklık sözleşmesine aykırılığını ileri sürerek geniş bir baskı denemesine girişti. Libya anlaşmasını, iktidar değişikliğinden sonra yürütmemek için büyük çabalar harcandı. Continental Oil Co.'dan bir temsilci Ankara'ya davetsizdildi ve bu anlaşmayı yerine getirip getiremiyeceği soruldu. Temsilci anlaşmayı yerine getirebileceklerini belirtti ve bu konuda ısrar etti Ama sonunda ordu, bu olanağın kullanılmasını yenilemekten alıkonuldu.

Şimdi bu bilgilerin ışığında, yukarıda söz konusu ettiğimiz kördüğümün çözülüp çözülmediği sorusuna daha rahatlıkla cevap arayabiliriz.

Halen ordunun akaryakıt ihtiyacı İpraş'ın üretimine bağlıdır. Kurulduğunda 1972 yılına kadar Caltex ham petrolünü almakla yüklümlü tutulan İpraş'ın bu mecburiyeti, şimdiden imzalanan yeni bir anlaşmayla 1982 yılına kadar uzatılmıştır. Ordunun Libya'dan sağladığı kaynağın, nasıl tıkandığını yukarıda görmüştük. İpraş'ın düşük oranda (yaklaşık olarak yüzde 30) işlediği yerli ham petrol ise, miktar ve gravitesi itibariyle ordu ihtiyacını karşılayamadığı gibi, kaynağını da genellikle Shell'in yurdumuzdaki üretimi teşkil etmektedir. Demek ki, ordu petrol ihtiyacının karşılanması İpraş'a bırakılmakla, sorun çözülmüş değildir. Çünkü tek kaynağa bağlı kalmanın tehlikeleri, hele stratejik konularda çok iyi bilinir. Kaldı ki, bu tek kaynağın sahibi olan Caltex, emperyalist petrol karteline dahil olup, ülkemizde ötedenberi tezgâhladığı oyunlarla da maruftur. Denilebilir, ki ham petrol kaynağı Caltex de olsa, 1972 yılında İpraş'ın tamamı TPAO'ya geçecektir. İşte bu noktada ihale, yabancı şirketlere de açıktır! Bu, ilk bakışta ordu ihtiyacının karşılanmasının, İpraş'a ve dolayılı olarak Caltex'in ham petrolüne bağımlı olmaktan kurtarma gayreti gibi gözükebilir. Ancak, yabancı şirketlerin nazırladığı ilgi çekici bir oyunun içyüzü bilinirse, işin çehresi değişir. Bu oyun, kurulacak iki yeni rafineri ile ilgilidir. TPAO'nun İzmir Rafinerisinin yapımı, yıllardır yabancı şirketlerin engellemeleriyle geciktirilirken, daha 1968 yılında Türk Petrol adına 1,0 milyon ton/yıl üzerinden belge alınan Marmara Rafinerisi inşaatı büyük bir hızla devam etmektedir. Ataş Grubu üyelerinden olan Türk Petrol'e rafineri kurma izni verilirken, «kamu kesimi dışında hiçbir kuruluşa rafineri kurma izni verilmiyeceği» yolundaki beyan ve konulan ilke çiğnenmiştir. Bu yetmiyormuş gibi, bir yandan inşaat devam ederken, 1969'da söz konusu rafinerinin 1.8 kapasite ile kurulmasına izin çıkmıştır. Bu arada kurulacak ünitelerden biri de jet yakıtı üretecektir. İzmir Rafinerisinin en erken 1972 sonlarında üretime geçebileceği beklenirken, Marmara Rafinerisi 1972 başlarında ve üstelik 1,8'in de üstünde bir kapasiteyle devreye girecek bu açıklık kazanmış bulunmaktadır. Türk Petrol, şimdiye kadar kartel üyelerinin rafinerisini (Ataş) ve depolarını kullanmış olup, malını doğrudan doğruya New York'taki Mobil International firmasından, madeni yağı ise İngiliz Whithall Co.'dan almıştır. Mobil'in desteğiyle yayınlanan N. H. Neyzi'nin «Türkiye'de Petrol Sanayii» adlı kitabında verilen bilgiye göre, Türk Petrol, 1931'de Yako Behar ve Firuzan Ali ve Şürekası tarafından kurulmuştur. Mobil International Oil Co. açısından, Mobil Oil Türk A.Ş. ile Türk Petrol satışlarını birlikte mütalâa etmek gerekir (s. 199). Yâni Türk Petrol, Mobil'in görünüşte bağımsız bir uydusudur.

Yabancı şirketler yeni rafineri kurma o'anağından yoksun bırakıldıkları içindir ki, yabancı şirketlerin kesin etkisi altındaki Türk Petrol'ün Ataş'a yüzde 5 hisseyle iştirak ettirilmesi tasavvurundan cayılmış ve Marmara Rafinerisinin belgesi Türk Petrol adına çıkartılmıştır. Finansman problemi ise, yeni yabancı şirketlerin aracılığıyla çözümlüştür. Yâni işbirliğinde bir değişiklik ihtimali yoktur. Marmara Rafinerisinin asıl kuruluş nedeni, ülke akaryakıt tüketiminin yüzde 50'sini teşkil eden Marmara bölgesinde yabancı şirketlerin tam egemenliğinin sağlanması olmakla birlikte, ordu ihtiyacının karşılanması, yâni büyük bir müşterinin kartelce elde tutulması için ikinci bir olanağa kavuşmaktır.

Görüldüğü gibi, ihaleyi tekrar İpraş kazanırsa, Caltex ham petrol satacaktır. Daha çok arzulanan şıkta ise, Ataş'ın ihaleden Marmara Rafinerisi lehine çekileceği düşünülerek, ordu ihtiyacının karşılanması Marmara Rafinerisine bağlanmış olacaktır. Ataş'ın ihaleyi alması, lazla şımşek çekici sayılabileceğinden, hiç ihaleye katılmaması bile beklenebilir.

Yabancı şirketlerin nasıl baskı unsurları oldukları ve tek kaynağa bağlılığın ne gibi tehlikeler yaratabileceği, pek yakın tarihlerde bütün açıklığı ile görülmüştür. Kıbrıs'a müdaheleyi düşündüğümüz zaman, çözmek zorunda kaldığımız ilk düğümlerden birini, jet uçaklarımızın yakıtı meselesi teşkil etmiştir. Demek ki, aynı oyunların tekrarlanmasını önlemek için, ciddi bir engelin getirilmesi, hâlâ söz konusu değildir. Günümüz savaşları beklemeye tahammülü olmayan, ani harekete geçmeyi gerektiren savaşlardır. İkmalimiz, en kritik bir anda, yabancı şirketler eliyle kesilebilir. Stoklarımıza güvenebileceğimizi iddia etmek ise mümkün bir değildir. Çünkü barışta Türkiye tüketiminde çok önemli bir payı olmayan askeri tüketim, seferde araçların sürekli hareket kazanmaları yüzünden düşünülmesi zor bir artış göstereceklir. Bir hücumbotun bile saatte yaklaşık olarak 5 bin lira civarında yakıta ihtiyacı olduğu düşünülürse, durum anlaşılır. Kalkı ki, kuruları termik santrallerin ve diğer sınai kuruluşların yakıt ihtiyaçlarının ısrarla petrole bağlanması yurt içinde geniş çapta üretilen diğer enerji kaynaklarının ihmal edilmesi, barış hâlinde dövize dayalı ve pahalı enerji kullanımı nedeniyle sanayileşmize olumsuz etkide bulunırken, savaşta da yurt dışı kaynakların güvenilir olmaktan çıkması, ikmalin yapılamaması nedeniyle ordunun ve milletin direncinin dayanağını teşkil eden tesislerin çalışamaz duruma girmesine yol açabilecektir.

Kıbrıs buhranı sırasında yakıtsız bırakılan jetlerimizden biri

Millet Meclisindeki Petrol Tartışması

Refet Sezgin, yabancı şirketlere iki yılda 52 milyon lira hediye etti!

CHP iktidarının son günlerinde, Meclis'te, basında ve zinde güçlerde büyük yankı uyandıran petrol mücadelesi, aradan dört yıl geçtikten sonra, tam bir ilgisizlikle karşılaşmış bulunmaktadır.

Millet Meclis'indeki önemli bir petrol müzakeresi, günlerdir çoğunluk bulunamadığından uzayıp gitmektedir. Basın, müzakerelere hemen hiç yer vermemektedir. Kamuoyu olaydan habersizdir. AP iktidarı, kamuoyunu «uyutma, bıktırma ve ilgisiz kılma» politikasından elhak başarılı olmaktadır.

Müzakereler, Güven Fartisinin getirdiği bir Meclis Araştırması önergesiyle ilgiliydi. 1966 yılında ithal malı ham petrol fiyatında yüzde 20 oranında bir indirim sağlamıştı. Ama iç piyasada benzin, gazyağı ve motorin fiyatları sâbit kalmıştı. Böylece, başta yabancılar olmak üzere, bu petrolü işleyen şirketlerin kârı yüzde 20 oranında artmıştı. Hükûmet bu haksız kârı Hazine'ye maletmek üzere 19.3.1966 tarihinde, bu ürünlerden yüzde 16 ilâ yüzde 20 oranında bir para almayı kararlaştırmıştır. Paralar, Akaryakıt İstikrar Fonu'na yatırılmakta ve Hazine'yo bütçe dışı bir gelir getirmektedir. Karar, hor yüz ton ham petrol işletmesinde Hazine'ye 2736 lira gelir sağlamaktadır. Feyzioğlu'na göre, yabancı şirketlerden böylece yılda 30 milyon lira civarında bir para alınmış olacaktı. Ama 28 Ekim 1967 tarihli bir kararname ile yüzde 16 ilâ 20 oranındaki İndirimler yeniden düzenlenmiştir. İndirim oranı yüzde 8'e indirilmiştir, Feyzioğlu'na göre, Refet Sezgin kararnamesiyle devlet, 1967 ve 1968 yıllarında 52 milyon lira zarara uğramıştır. Bu para yabancı şirketlere hediye edilmiştir.

Yabancı şirketler açısından durumu Feyzioğlu şöyle açıklamaktadır :

«Ateş grubuna bağlı şirketlerin 1967'de Akaryakıt İstikrar Fonuna Ödeyecekleri miktar, 1967'de 49,5 milyon lira iken 21 milyona inmiştir. 1968'de ise, şirketlerin milli akaryakıt fonumuza ödeyecekleri miktar 41 milyon 900 bin lira iken 17 milyon 975 bin liraya düşmüştür.»

Refet Sezgin bu iddia karşısında, kemküm etmekten başka çâre bulamadı. Gerçi Sezgin ka rarnamesiyle. Feyzioğlu'nun iddia ettiği gibi, Akaryakıt İstikrar Fonu büyük kayıplara uğramıştı. Ama yüzde 20 indirimli eski kararnamede indirim, tevzi ve satış şirketlerine uygulanmaktaydı, ama rafinaj şirketlerini indirime zorlayamamaktaydı. Oysa Sezgin kararnamesi, rafinaj şirkederinde yüzde 8 indirim sağlamaktaydı. Hazine yılda 30 milyon lira civarında para kaybediyordu ama, tevzi ve satış şirketleri açısından adalet sağlanıyor, kâr transferlerinde önemli döviz tasarrufu elde ediliyordu. Ne var ki, şimdi Demirel'in sağ kolu hâline gelen eski Enerji, yeni Devlet Bakanı Refet Sezgin'in bu açıklamasını, Meclis tartışmalarında yeni Enerji Bakanı Osman Sâbit Avcı dahi savunamadı. Konuyu, «Bir miktar fazla ödeme olmuş» diye geçiştirdi. Feyzioğlu bu fırsatı kaçırmadı. «Araştırmaya bile lüzum kalmadı. Mesele halloldu» diyerek, yeni bakanın sözlerini tescil etti.

Demirel'in sağ kolu Refet Sezgin, bu aziizlik karşısında kıpkırmızı oldu. Ama sıra, şimdi'ki Bayındırlık Bakanı, eski TPAO Genel Müdürü Turgut Güleç'in milli petrol boru hattını özel sektöre satma çabasına gelince, Refet Sezgin de suçu daha önceki Enerji Bakanı İbrahim Deriner'e yükledi. Sezgin, boru hattının satılması tehinde Demirel'in konuştuğunu, kendisi bakan olur olmaz bu satışa karşı çıktığını belirtti.

Bu arada CHPli eski Enerji Bakanı Hüdai Oral ile eski CHPli Feyzioğlu arasında milli petrol dâvâsında «sen yaptın, ben yaptım» tartışmaları oldu. AP'li bakan Avcı da, «Sizin zamanınızda, bizim zamanımızda» edebiyatına geniş yer verdi. Aslında şimdiki CHP senatörü, eski TPAO Genel Müdürü İhsan Topaloğlu ve arkadaşları, bin güçlük içinde bu dâvâya sahip çıkıp kamuoyuna mal edinceye kadar Hüdai Oral da, Feyzioğlu da uykudaydı. AP zaten uyumaya hazırdır. Fakat şimdi kamuoyunu da AP, milli petrol dâvâsı konusunda uyutmuştur. Kamuoyunu yeniden uyandırmak, dâvâyı bilan milliyetçilere ve DEVRİM'e düşmektedir.